

LÕUNA-EESTI TURISMI ARENGUKAVA AASTANI 2020

2009

Sisukord

Sissejuhatus.....	3
Lühendid	3
Arengukava põhimõisted	4
Kokkuvõte.....	5
1. Kokkuvõte Lõuna-Eesti turismistatistikast ja külastajatest.....	7
2. Turismiressursside kirjeldus	9
2.1. Külastusobjektid ja vaatamisväärsused.....	9
2.2. Turismiinfrastruktuur – ligipääs	10
2.3. Tugiteenused (majutuskohad, toitlustus, poed, muud teeninduskohad).....	11
3. Turismikorraldus Lõuna-Eestis.....	12
3.1. Juhtimisstruktuur	12
3.2. Lõuna-Eesti turismiarendajate rollid	14
4. Arengukava.....	17
4.1. Visioon	17
4.2. Strateegilised põhimõtted.....	17
4.3. Lõuna-Eesti turismi arengu eesmärk	18
4.4. Lõuna-Eesti turismiregiooni turunduse üldised põhimõtted.....	21
4.5. Turismitooted	22
4.5.1. Aktiivse puhkuse toode.....	22
1.21.1. Ajaloo- ja kultuuriturismi toode	27
2.1.1. Loodusturismi toode.....	33
2.1.1. Tervise- ja lõõgastusturismi toode	38
4.16.1. Äriturismi toode.....	42
5.37.1. Lõuna-Eesti turismiregiooni tegevuste kava.....	47
6. Arengukava elluviimine ja tulemuslikkuse hindamine.....	49

Sissejuhatus

Lõuna-Eesti turismiregioon koosneb kuuest maakonnast: Jõgeva, Põlva, Tartu, Valga, Võru ja Viljandi maakonnast. Lõuna-Eestis peetakse turismi arendamist üheks olulisemaks ettevõtlusvaldkonnaks. Koostöös erinevate turismiarendajate ja ettevõtjatega on järk-järgult tõstetud regiooni atraktiivsust turismipiirkonnana, mida kinnitab ka kasvav regiooni külastavate turistide arv.

Käesoleva arengukava eesmärgiks on määratleda Lõuna-Eesti turismi arengusuunad järgneviks kümneks aastaks. Arengukava on üles ehitatud tootepõhisele lähenemisele (terviklik arengukava hõlmab endas viie erineva toote arengukavasid), mida toetab ka koostatav riiklik turismiturundusplaan. Arengukava visioon ja eesmärgid ulatuvad aastani 2020, tegevused on tegevuskavas määratletud maksimaalselt 2015. aastani.

Käesolev arengukava on koostatud erinevaid seotud osapooli kaasates. Lõuna-Eesti turismi arengukava koostamiseks moodustati üks juhtgrupp ja viis tootepõhist töörühma. Juhtgrupi moodustasid Lõuna-Eesti omavalitsusliitude esindajad. Viis töörühma moodustati vastavalt juhtgrupi poolt välja valitud turismitoodetele, milleks olid aktiivse puhkuse toode, looduspuhkuse toode, kultuuri- ja ajalooajaloo toode, äriturismi toode ning tervise- ja lõõgastusturismi toode. Töörühmade osalejate nimekiri on esitatud arengukava lisades.

Lõuna-Eesti turismi arengukava koostamisprojekti juhtimisega tegeles Marika Kool (SA Lõuna-Eesti Turism) ning arengukava koostamist konsulteerisid Advisio OÜ konsultandid Ander Ojandu ja Ragne Kasesalu. Arengukava koostamise protsessi oli kaasatud kuus oma valdkonna eksperti, kelle ülesandeks oli anda töörühmadele ülevaade konkreetse valdkonna arengutest Eestis ja mujal. Ekspertidena olid protsessi kaasatud Mart Reimann (Reiman Retked OÜ, aktiivse puhkuse toode), Rein Kuresoo (Natourest OÜ, looduspuhkuse toode), Kristel Oitmaa (Continuum Grupp OÜ, kultuuri- ja ajalooturismi toode), Aire Toffer (Eesti Spa Liidu tegevjuht, tervise- ja lõõgastusturismi toode), Urmas Kõiv (SUMMIT OÜ, äriturismi toode) ning Taivo Tali (Tartu maavalitsuse arendusosakonna juhataja, strateegiline planeerimine).

Arengukava koostamise põhiliseks töömeetodiks oli seminaride pidamine. Kokku toimus 4 juhtgrupi seminari ja 11 tootepõhiste töörühmade seminari, kus osales 56 inimest. Seminaridel töötati välja Lõuna-Eesti turismi arenguvision, fikseeriti turismitooted, seati eesmärgid ning koostati tegevusplaan. Arengukavaga koos valmis ka OÜ Positium LBS uuring „Sise- ja välituristid Lõuna-Eesti maakondades ajaperioodil 1. november 2007 kuni 31. oktoober 2008“.

Kõiki arengukava koostamise käiku puudutavaid materjale säilitab SA Lõuna-Eesti Turism.

Lühendid

EAS – Ettevõtluse Arendamise Sihtasutus

EKB – Eesti Konverentsibüroo

KOV – kohalik omavalitsus

MAK – maakondlik arenduskeskus

RMK – Riigimetsa Majandamise Keskus

SA LET – Sihtasutus Lõuna-Eesti Turism

SATT – Sihtasutus Tartumaa Turism
TIK – Turismiinfokeskus
TKB – Tartu Konverentsibüroo
WiFi – traadita Interneti leviala
WTO – World Tourism Organisation (Maailma Turismiorganisatsioon)

Arengukava põhimõisted

Andmebaas – andmekogum, kus andmete juures hoitakse ka andmete kirjeldust.

Looduskeskus – loodus- ja keskkonnasõbraliku mõtteviisi propageeriv ning turismiettevõtlust arendav keskus.

Madalhooaeg – turismihooaeg väljaspool suve- (ja talve)perioodi, mil piirkonna külastatavus väheneb tunduvalt.

Sihtgrupp – ühiste tunnuste alusel moodustatud inimgrupp. Sihtgrupid ehk kliendisegmendid on mingi tunnuse või tunnuste poolest sisemiselt homogeenised, teistest sihtrühmadest mingi tunnuse või tunnuste poolest erinevad, kommunikatsiooni seisukohalt „ligipääsetavad”, piisavalt stabiilsed ja piisavalt suured.

Strateegia – (pikaajaliste) eesmärkide saavutamise põhiteede ja tegevuspõhimõtete süsteemne kogum, mis on organisatsiooni/objekti arengu juhtimise aluseks.

Turism – mitmetesse majandussektoritesse kuuluvate komponentide kombinatsioon:

- majutus koos toitlustamisega hotellidest, motellidest ja kodumajutusest karavani- ja telkimisplatsini;
- reisitransport: lennu-, mere-, maantee- ja raudteetransport;
- vaatamisväärsused – nii looduslikud kui tehnilised – ja nende haldajad;
- reisiteenuste korraldajad: reisikorraldajad ja reisibürood;
- reisisihi korraldajad: avaliku, kolmanda ja erasektori organisatsioonid ja asutused.

Turismi kui majandusharu tooteks on elamused.

Maailma Turismiorganisatsiooni (*World Tourism Organisation*) määratluse järgi loetakse turismiks inimeste reisimist väljapoole nende igapäevast elukeskkonda puhkuse, äri või muudel eesmärkidel kestusega kuni üks kalendriaasta. Määratlusele vastavaid reisijaid nimetatakse küllastajateks ning nad jagunevad ühepäevaküllastajateks ja turistideks. Turism jaguneb väljaminevaks, sissetulevaks ja siseturismiks.

Turismi arengukava – turismi arendustegevuse aluseks olev dokument.

Turismoode – terviklik külustuselamus, mis tugineb füüsilistele, emotsionaalsetele ning elamuslikele elementidele, koosnedes väga mitmesugustest erinevatest toodetest, teenustest ja viisidest, kuidas neid küllastajale pakutakse. Turismoode põhineb puhtal füüsilisel keskkonnal, kohaliku kultuuri ja kogukonna positiivsel esitlemisel ning pakub küllastajale midagi unikaalset – identiteeti, mis erineb konkurentidest. Turismoode kvaliteedi kujundab klienditeekonna terviklik kvaliteet. Tarbija seisukohast on turismoodeks paljudest komponentidest koosnev ja tarbijale teatud hinna eest kättesaadav külustuselamus, mis algab reisi kavandamisest ja broneerimisest ning sisaldab majutust, toitlustust, transporti, reisiteenuseid, vaatamisväärsuste ja ürituste külustust, osalemist harrastustegevustes jms. Teenuse osutaja seisukohast on turismoodeks erinevatest komponentidest koosnevad reisipaketid.

Turist ehk ööbiv külastaja on isik, kelle reis väljapoole oma igapäevast elukeskkonda hõlmab vähemalt üht ööbimist sihtkohas.

Tõmbe- ja tugikeskus – regionaalne sihtkoht, mis koondab endas piirkonna olulise turismiressursi, külastajad ja turismispetsiifilise teabe, edendab turismiteadlikkust ja vahendab infot terves regioonis. Koostöövõrgustikke võib olla väga mitmesuguseid (teema-, regiooni-, ettevõtlusvaldkonnapõhine jne) ning need ühendavad vastavaid turismiasjalisi.

Veebileht – kogumik omavahel seotud lehtedest (avaleht ja erinevad sisulehed), piltidest, videotest või teistest digitaalsetest väljendusvormidest, mis on majutatud ühte veebiserverisse ning millele pääseb ligi Interneti kaudu.

Ühepäevakülastaja – isik, kes külastab väljaspool oma igapäevast elukeskkonda asuvat paika seal ööbimata.

Kokkuvõte

Arengukava koostamise tuumaks on jätkata regiooni arendamist ja turundamist tootepõhiselt. Selleks töötatakse välja viis regiooniomast turismitoodet. Tootepõhise lähenemise kasuks otsustati seetõttu, et järjest rohkem teevad turistid külastusotsuseid huvipakkuvate toodete baasil. Senine haldusjaotusekeskne lähenemine ei too välja kõiki regiooni tugevusi. Tootepõhine turundamine võimaldab tuua regiooni rohkem turiste ning seeläbi suurendada regiooni turismituluseid.

Joonis 1. Lõuna-Eesti turismi arengukava tooteskeem

Lõuna-Eesti turismi arengukava koostamise eesmärgiks on parandada turismi majanduslikku aspekti (suurendada turismiteenuste pakkumisest saadavaid tulusid, luua juurde töökohti, edendada üldist regionaalset arengut) ning kujundada regiooni mainet reisisihtkohana.

Tulude suurendamise ja töökohtade juurdeloomisel on oluline tuua regiooni rohkem välisturiste, pakudes neile atraktiivseid ning samas tulusaid teenuseid. Mainekujundusel toetatakse regiooni tugevuste edasiarendamisele (pärandkultuur, kaunis looduskeskkond, ehedus) ning kvaliteedi tagamisele (heakord, keeleoskus, teenindusoskus jne).

Arengukava koostamisel lähtuti sellest, et tooted ja püstitatud eesmärgid on suunisteks regiooni kõikidele turismiga tegelevatele osapooltele; tegevuskavad on suunatud eelkõige regiooni

turismiarendajatele (regionaalsed turismi katusorganisatsioonid, maakondlikud turismiarendajad, piirkondlikud turismiarendajad). Käesolev arengukava toetub tegevuste elluviimisel eelkõige tootearendusele, turundusele ja koostöö arendamisele; konkreetset investeringut turismiobjektidesse on täpsemalt määratletud omavalitsuste arendusplaanides.

Lõuna-Eesti turismiarenduskava toetub turismi arendamisel järgneva kümne aasta jooksul järgnevatele rõhuasetustele:

- *Tootepõhine turismiarendus (loodusturismi toode, aktiivse puhkuse toode, tervise- ja lõõgastusturismi toode, äriturismi toode, ajaloo- ja kultuuriturismi toode).* Küllastajate vajadused ja huvid on spetsiifilised. Regiooni küllastatavuse suurendamiseks ja teenuste efektiivsemaks pakkumiseks on oluline olla paindlik ning lihtsustada küllastajate valiku tegemise protsessi.

Olulisemad tootepõhised rõhuasetused tootearenduses:

- o *Aktiivse puhkuse turism:* atraktiivsed rahvusvahelised spordiüritused, viies aastaaeg, lumepõhised tegevused;
 - o *Kultuuri- ja ajalooturism:* atraktiivsed traditsioonilised kultuuriüritused; säilinud kultuuriobjektid, vaimse pärandkultuuri hoidmine ja arendamine (seto, võrokeste, mulgi kultuur jne), Tartu linn kui kultuurikeskus;
 - o *Loodusturism:* loodusmatkad üldhuvidega inimestele (nt rabamatkad), taime- ja loomavaatlused, pärandkooslused;
 - o *Tervise- ja lõõgastusturism:* kohaliku päritoluga niššitooted, medical spa, mahetoit, rahu ja privaatsus;
 - o *Äriturism:* Tartu linn kui keskus, omanäolised ja kvaliteetsed seminarikorraldamise kohad;
- *Lõuna-Eesti ehedus.* Lõuna-Eesti ehedus väljendub regiooni eritugevustes, milleks on hästi hoitud loodus, põlvest põlve hoitud kultuuripärand ja rahvuslikud traditsioonid, siirad, avatud ja külalislahked inimesed. Lisaks sellele on Lõuna-Eesti eheduse märgiks traditsioonilised suurüritused, viies aastaaeg (suurveeperiood) ning Tartu linn kui regiooni tõmbekeskus.
 - *Ligipääsetavuse jätkuv parandamine ning sellest teavitamine (Tartu lennujaam, Tallinn – Tartu – Riia rongiühendus, tulevikuperspektiivis laevaiühendus Pihkvaga jne).* Küllastajatele tutvustatakse Lõuna-Eestit kui hästi ligipääsetavat reisisihtkohta.

Lisaks eelnevalt nimetatud tootearenduslikele ja turunduslikele rõhuasetustele keskendub arengukava ka turismiarenduse süsteemi täiendamisele läbi järgmiste rõhuasetuste:

- *Turismiarendajate rollide ning regionaalse turismiarendussüsteemi täpne määratlemine.* Turismiarendajate rollijaotuse täpne määratlemine võimaldab koondada ressursse ning efektiivistada turundus- ja arendustegevusi. Turismiarendussüsteemi edasise arengu määratlemine aitab koordineerida regiooni turundus- ja tootearendustegevusi ning kasutada efektiivselt selleks ettenähtud vahendeid.
- *Ühisturunduse ja koostööprojektide arendamine.* Koostöö turunduses ja tootearenduses võimaldab pakutavad teenused viia uuele kvaliteeditasandile.

- *Kvaliteetsete ja tulutoovate turismitoodete pakkumine.* Lõuna-Eesti turismiarendajad keskenduvad turismiettevõtjate koolitamisele ja abistamisele kvaliteetsete ja tulutoovate teenuste väljatöötamiseks ja pakkumiseks külastajatele.

1. Kokkuvõte Lõuna-Eesti turismistatistikast ja külastajatest

2008. aastal sooritati Lõuna-Eesti kuues maakonnas ööbimisreise kokku 737 907 korral, mis on 3,7% võrra rohkem kui 2007. aastal. Ööbimist sisaldava külastatavuse kasv on tulnud eelkõige Tartu linna ja Tartumaa arvelt, samas kui teistes maakondades on ööbimisreiside arv tervikuna vähenenud.

Välituristid moodustasid kõikidest ööbivatest turistidest ligikaudu 30%. Võrreldes 2007. aastaga on välituristide arv kasvanud Tartu linnas (29,3%), Tartumaal (86,1%), Valgamaal (4,1%) ning Võrumaal (2,5%). Kõige rohkem vähenes välituristide ööbimine Põlvamaal.

Siseturistide ööbimisreiside arv kasvas ainult Tartu linnas ja Tartu maakonnas. Suurim langus on toimunud Jõgevamaal (-19,5%).

Lõuna-Eesti sihtturgudeks on lähiriigid, kust Eestisse on hea ja taskukohane transpordiühendus, kust korduvkülastuste osatähtsus on suur ja kus Eesti turismitoode tervikuna on paremini tuntud. Nendeks riikideks on Soome, Läti, Venemaa (Peterburi piirkond), Skandinaaviamaad (eelkõige Rootsi) ning Saksamaa. Lõuna-Eesti nn kontseptuaalse sihtgrupi moodustavad Eesti korduvkülastajad (huviks arhitektuuriväärtused, loodus ja kultuur) ja erihuvidega turistid (huviks äri, tervis, aktiivne puhkus, üritused), kelle isiklikud kogemused mõjutavad positiivselt uusi potentsiaalseid tulijaid.

Statistikaameti andmetel külastavad välituristidest Lõuna-Eestit rohkem soomlased. Soomele järgnevad Läti ja Venemaa. Nimetatud kolm riiki on ka Lõuna-Eesti põhilised sihtturud.

Lähiriikidest tuleb Lõuna-Eestisse palju üksikuturiste (autoga reisivad pered ja sõpruskonnad, nädalalõpu reisijad) ning ärituriste (seoses koolituste, seminaride ja suvepäevadega). Grupituristidena reisivad eelkõige vanemaealised spaaturistid või organiseeritud grupireisijad.

Läti külastajad käivad Lõuna-Eestis kalastamas, üritustel osalemas (nt Lõuna-Eesti ralli) või ostlemas, Vene turistid on suures osas spaade külastajad. Lõuna-Eestit külastavad Soome turistid on Tallinna ja Põhja-Eestiga juba tutvunud ning soovivad lühipuhkusel avastada uusi sihtkohti.

Lõuna-Eesti siseturist ei erine oma olemuselt kogu Eestit külastavast siseturistist. EAS Turismiarenduskeskuse siseturistide uuringu andmetel reisivad rohkem eesti rahvusest, nooremapoolsed, kõrgema hariduse ja kõrgema sissetulekuga inimesed. Vanusegruppide lõikes on aktiivseimad 20–29-aastased elanikud. Antud vanusegrupi esindajad on kas noored pered või sõpruskonnad. Aktiivselt teostavad reise ka noored vanuses 15–19 eluaastat. Noored reisivad kas koos kooli- ja huvigruppidega või koos peredega.

Pikemaid reise tehakse ka spaa või sanatooriumide külastusel. Lühimaid mitmepäevaseid reise võetakse ette suvelavastuste külastamise, ajaloo või kultuuriga seotud vaatamisväärsustega tutvumise või muude meelelahutusürituste külastamise eesmärgil. Peatutakse eelkõige 1–2 ööd.

Lõuna-Eesti turismi arengukava raames teostati OÜ Positium LBS poolt Lõuna-Eesti külastajate mobiilpositsioneerimise uuring ajavahemikus 01.11.2007–31.10.2008.

OÜ Positium LBS uuringu kohaselt viibis uurimisperioodil 01.11.2007–31.10.2008 Lõuna-Eestis 1,06 miljonit välituristi ja 5,30 miljonit siseturisti (sh on arvestatud ka Lõuna-Eesti-sisene liikumine, nt Tartumaal elavad inimesed, kes on käinud Võrumaal jne s.t nad on Võrumaa jaoks siseturistid). Kõige populaarsemaks maakonnaks nii välis- kui ka siseturistide puhul oli ülekaalukalt Tartumaa. Välituristide puhul kuulusid külastavamate maakondade esikolmikusse veel Valgamaa ja Võrumaa, siseturistidel aga Jõgevamaa ja Viljandimaa. Siseturistide puhul tulevad mainitud maakonnad esile ilmselt suuremast transiitliikluse osakaalust tingituna.

Järgnevalt on välja toodud Lõuna-Eesti maakondade sise- ja väliturismi omapärad:

- **Jõgevamaa** erineb teistest Lõuna-Eesti maakondadest suurema transiituristide arvu poolest. Enamikes maakondades moodustasid maakonna külastajatest suurima osa need turistid, kellele see maakond oli Lõuna-Eestis ainukeseks sihtkohaks. Jõgevamaa puhul aga ületas ainult selles maakonnas käijate osakaalu nende välituristide hulk, kes lisaks Jõgevamaale olid käinud ka Tartumaal. Võrreldes Lõuna-Eesti keskmise trendiga tõusis Jõgevamaa välituristide rahvusliku koosseisu osas esile suurema soomlaste osakaalu poolest. Põhjanaanbrid moodustasid peaaegu poole Jõgevamaal käinud väliskülastajate hulgast. Jõgeva oli ka suurima Harjumaalt pärit siseturistide osakaaluga maakond.
- **Põlvamaal** oli Lõuna-Eesti maakondadest kõige kõrgem Tartumaalt ja madalaim Harjumaalt pärit siseturistide osakaal. Ligikaudu neljandiku moodustasid ka Võru maakonnast pärit eestlased. Välituristidest käis Põlvamaal kõige enam Läti ja Venemaa turiste, kõrge oli ka Poola turistide osakaal.
- **Tartumaa** on vaieldamatult kõige atraktiivsemaks maakonnaks Lõuna-Eestis. Selle üheks põhjuseks on Lõuna-Eesti regionaalne keskus ja ülikoolilinn Tartu, mis meelitab kohale külastajaid nii Eestist kui ka välismaalt. Seepärast iseloomustab Tartumaad Lõuna-Eesti maakondadest ka kõige vähem varieeruvam turistide külastustrend. Välituristide koosseis ühtis Tartumaal kõige enam Lõuna-Eesti keskmiste näitajatega. Siseturistidest külastasid Tartumaad Harjumaal kõrval enam Põlva ja Jõgeva maakonnast pärit inimesed.
- **Valgamaa** jääb välituristide külastatavuse poolest Tartumaa ja Võrumaa järel kolmandale kohale, siseturistide külastatavuse poolest aga viiendale kohale. Siseturistidest külastasid Valgamaad kõige rohkem Tartu maakonna elanikud ning veidi alla neljandiku külastajatest oli pärit Harjumaalt. Välituristidest käis Valgamaal kõige enam Läti ja Soome turiste.
- **Viljandimaal** olid erinevalt enamusest Lõuna-Eesti maakondadest (v.a Võrumaa) sesoonsed nii sise- kui välituristide külastustrendid. Viljandimaa paistis silma kõrge Harjumaalt ja madalaima Tartumaalt pärit siseturistide osakaalu poolest. Tähelepanu väärib ka välituristide koosseis, kus ülekaalukalt olid esikohal soomlased, kuid üllatavalt väike oli Leedu ja eriti Vene turistide osatähtsus, nende asemel käis rohkem sakslasi ja rootslasi.
- **Võrumaa** oli välituristide jaoks atraktiivne maakond ning asus külastatavuse pingereas Tartumaa järel teisel kohal, siseturistide külastatavuse poolest aga viimasel kohal. Sarnaselt Viljandimaaga olid Võrumaal üsna sesoonsed nii sise- kui ka välituristide

külastused. Ligikaudu 75% Võrumaal käinud siseturistidest olid pärit Harju, Tartu või Põlva maakonnast. Välisturistide osas moodustasid lätlased Võrumaa külastatavusest peaaegu poole ning ainukese maakonnana olid teisel koha Leedu turistid, kõrge oli ka Poola turistide (Poola tööliste) osakaal.

Valitud turismipiirkondadest olid välisturistidele atraktiivseimaks Tartu linn, Setumaa, Otepää ja Viljandi linn. Vähem populaarsed olid väiksemad ning eelkõige loodusturismi sihtkohad: Peipsi-äärsed vallad, Soomaa ning Taevaskoja. Ka siseturistide populaarseimad sihtkohad langesid enamjaolt kokku välisturistide omaga, erandiks oli Setumaa, mis eestlaste puhul asus pingereas viimasel kohal.

Enamus välisturiste külastas vaid ühte turismipiirkonda. Siseturistide puhul aga domineeris kahe või kolme piirkonna külastamine. Nii sise- kui ka välisturistide puhul joonistub kolme piirkonna külastatavusest eelkõige välja Tartu-Soomaa-Viljandi, Tartu-Taevaskoja-Setumaa, Taevaskoja-Tartu-Otepää, Peipsiveere ning Tartu-Otepää külastamine.

Uuringus vaadeldi iga maakonna puhul eraldi ka põhilisi liikumissuundasid. Tulemustest selgub, et välisturistid ja ka siseturistid saavad Lõuna-Eestisse eelkõige Tallinn-Tartu suunalt, läbides eelnevalt Tartu linna. Oluline sisenemissuund Lõuna-Eestisse on ka Läti kaudu (Valga-Valka kaudu). Regiooni sees on tihedamini kasutatavateks liikumissuundadeks Võru-Tartu ja Põlva-Tartu ühendused ning samuti Valga-Otepää-Tartu ühendused. Tihti leiab kasutust ka Võru-Põlva marsruut. Siseturistid kasutavad tihedalt Tartu-Viljandi suunda, samas kui välisturistid sisenevad Lõuna-Eestisse eelkõige Tallinna suunalt.

2. Turismiressursside kirjeldus

2.1. Külastusobjektid ja vaatamisväärsused

Lõuna-Eestit tuntakse eelkõige tema kauni looduse poolest – sellele regioonile on iseloomulikud kuppelmaastikud ja järved. Lõuna-Eestis asub Baltikumi kõrgeim tipp Suur Munamägi ning ka Eesti sügavaim järv Rõuge Suurjärv. Siin asuvad kaks rahvusparki (Karula ja Soomaa), mitmed looduspargid (nendest tuntumad ja suuremad on Haanja ja Otepää) ning mitmed looduskaitsealad (näiteks Emajõe Suursoo, Alam-Pedja jt).

Arhitektuurilisest seisukohast väärivad esile tõstmist Lõuna-Eesti kirikud, mõisad (nt Taagepera loss Valgamaal, Mooste mõis Põlvamaal, Raadi mõis Tartus, jne) ning muistsed linnused (Viljandi lossivaremed, Tartu toomkiriku varemed Toomemäel, Rõngu Lossimäe varemed jt). Paljud neist vajaksid vahendeid restaureerimis- ja renoveerimistöde tegemiseks.

Oluliseks turismiressursiks võib lugeda ka Lõuna-Eestis leiduvat etnilist ja kultuurilist omapära. Etnilise ja kultuurilise omapära parimateks näideteks on Peipsi vanausulised, setud ning ka mulgikultuur. Nii Peipsi vanausulised kui ka setud on suutnud läbi aegade säilitada oma traditsioonid, pühad ja kombed. Setud on säilitanud ka oma keele.

Lõuna-Eestis paikneb ka Eesti teadus- ja kultuurikeskus – Tartu linn. Tartu Ülikool, mis alustas tegevust 1632. aastal, on vanimaid Põhja-Euroopas. Tartu on väga muuseumiderohke linn: võimalik on külastada näiteks Eesti Rahva Muuseumi, Eesti Spordimuuseumi, Eesti Postimuuseumi, ainulaadne Mänguasjamuuseum koos valmiva teatrimajaga ning paljusid teisi muuseume. Eesti Rahva Muuseum on rahvuslik muuseum, mis erinevalt paljudest teistest rahvuslikest muuseumidest ei asu pealinna regioonis. Tartu linnale ja kogu Lõuna-Eesti regioonile annab palju juurde ka Eesti Rahva Muuseumi uue hoone rajamine Raadile. Lisaks muuseumidele on linna vaatamisväärsusteks kõik kirikud, Inglise ja Kuradi sild, Tartu raekoda ja raekojaplats, Toomkiriku varemed koos Tartu ülikooli ajaloo muuseumiga jpm. 2011.aastal avatakse Tartus ka AHHA keskus, millest kujuneb terve Eesti kontekstis atraktiivne külastusobjekt. Tartu linn pakub väga suurt vaba aja veetmise valikut: endale sobiva leiavad nii loodussõbrad, ajaloo- ja kultuurihuvilised kui ka aktiivse puhkuse veetjad.

Suvel toimub Lõuna-Eesti maakondades rohkelt kõikvõimalikke kultuuriüritusi, laatasid, vabaõhuüritusi, kontserte ja festivale. Mitmed folkloorifestivalid (Viljandi pärimusmuusika festival, Võru folkloorifestival) ning spordivõistlused (Tartu maratoni neliküritus, MM karikaetapid murdmaasuusatamises jne) on muutunud järjepidevateks ja traditsioonilisteks üritusteks. Oluline osa ürituste korraldamisel on Tartu linnal, millest mitmetel on rahvusvaheliselt ja/või regionaalselt oluline tähtsus (näiteks Hansapäevad, kirjandusfestival “PrimaVista”, filmifestival TartuFF, teatristival “Draama”, tudengipäevad jpt).

2.2. Turismiinfrastruktuur – ligipääs

Turismiinfrastruktuuri arendamine tähendab mugava ja kliendikeskse teenindusvõrgu väljaarendamist turistide jaoks huvipakkuvatel liikumissuundadel. Turistil on võimalik saada infot regioonis pakutavate turismitoodete ja teenuste kohta: liikumine ühest punktist teise, vajadusel erinevate transpordivahenditega, on korraldatud sujuvalt ja kiirelt, organiseeritud on toitlustus- ja majutusteenuse pakkumine jne.

Turismiinfrastruktuuri üheks lahutamatuks osaks on transpordiühendused – maanteed, raudteed, õhu- ja veeteed. Üle-eestiliselt on maanteede peamiseks puuduseks ebapiisav kapitaalsus ja kaasaegsete kiirteede puudumine ning jätkuvalt on probleemiks avalike tualettide ja puhkamiskohtade vähesus maanteede ääres. Eesti üheks prioriteetseks arendatavaks suunaks on põhimaanteede rekonstrueerimine (Tallinn-Tartu, Tallinn-Narva, Tallinn-Pärnu-Ikla). Lõuna-Eesti jaoks on tähtis just Tallinn-Tartu maantee väljaehitamine ning moderniseerimine, sest enamus turiste saabub Eestisse läbi Tallinna ning hea ühendustee erinevate regioonide vahel loob võimalused regionaalse külastatavuse suurenemiseks. Suureks plussiks on ka korrastatud Tartu-Luhamaa trass. See tagab Tartusse saabunud turistidele kerge juurdepääsu teistesse Lõuna-Eesti maakondadesse. Eesti riiki läbivatest rahvusvahelistest teedest on Lõuna-Eesti jaoks oluline **Via Hanseatica** (Peterburi-Narva-Jõhvi-Mustvee-Tartu-Valga-Riia-Kaliningrad-Gdańsk-Berliin-Hamburg) turismitee. Via Hanseatica arendusplaanid on täpsemalt kirjeldatud Via Hanseatica arengustrateegias.

Schengeni koostööst tulenevalt on alates 2007. aasta detsembrikuust (Eesti jaoks avati maismaa- ja merepiirid 21. detsembril 2007 ning õhupiirid 29. märtsist 2008) võimalik reisida paljudesse Euroopa riikidesse passi näitamata. See tähendab, et paljude Schengeni koostööleppes sõlminud liikmesriikide elanike reisimisvõimalused on oluliselt lihtsustunud. Negatiivseks pooleks on

praegu piiriületuse keerulisus Venemaaga. Piiriületuse järjekorrad on pikad, mistõttu Eestisse sisenemiseks kasutatakse rohkem teisi võimalusi.

Olulist rolli Lõuna-Eesti regiooni avatuse seisukohalt mängib lennuühenduse, rongi- ja laevaliikluse arendamine. Suureks edusammuks võib lugeda Tartu Ülenurme lennujaama otseühenduse loomist Riia ja Stockholmiga. See võimaldab parandada Tartu kui haridus- ja innovatsioonikeskuse edasist arengut. Samuti muudab otseühendus erinevate linnadega nii Tartu linna kui ka teised Lõuna-Eesti maakonnad oluliselt avatumaks ning turistidele kättesaadavamaks.

Oluliseks transpordiliigiks Lõuna-Eestis on raudtee. Regiooni läbib osa Rail Baltica liinist (Tallinn-Tapa-Jõgeva-Tartu-Valga-Riia) ning olemas on raudteeühendused Valga-Võru-Piusa ning Tartu-Põlva-Orava liinil. Riia-Valga vahel toimub reisirongiliiklus kolm korda päevas. 2010. aastal taaskäivitub reisirongiliiklus Valga-Tartu-Tallinna suunal täies ulatuses. Tulevikuperspektiivis plaanitakse Riia-Tallinna reisirongiliiklust ekspressliinina. Praegu sõidab Riia ja Tallinna linna vahel iga päev 11 reisibussiliini (6 liini suunal Tallinn-Riia ja 5 liini suunal Riia-Tallinn) ning Riia ja Tartu linnade vahel 12 reisibussiliini (7 liini suunal Tartu-Riia ja 5 liini suunal Riia-Tartu). Kasutusel on ka reisibussiliin Riia-Tartu-Narva-Peterburi (1 reis päevas). Tulevikuperspektiivis on plaanis luua rongiühendus ka Tartu-Moskva vahel.

Raudtee põhiprobleemiks on raudteemagistraalide ja -piirijaamade läbilaskevõime piiratus ning raudtee infrastruktuuri ja veeremi tehnoloogiline mahajäämus. 2014. aastaks planeeritakse uusi rongikoosseise ning lähema paari aasta jooksul on plaanis korrastada suur osa ooteplatvormidest. Tuleviku prioriteediks võiks saada Lõuna-Eesti veeteede laiaulatuslikum kasutus turismi eesmärgil. Veetranspordis on juba hakatud senisest suuremat tähelepanu pöörama Emajõe ja Peipsi järve liikumiskoridoride ning sadamate väljaarendamisele ning taastamisele, samuti nende kasutamisele turismiatraktsioonina. Näiteks on Emajõel võimalik teha huvisõite mootorlaeval Pegasus, käia purjetamas või purjetada Võrtsjärvel traditsioonilise traalerpurjekaga „Kalega“.. Üheks turismiatraktsiooniks võib lugeda ka lodjasõitu nii Emajõel kui ka Peipsi järvel.

Oluliseks turismiinfrastruktuuri osaks on ka matkarajad (nii vee kui ka maismaa matkarajad). Jõgedest on laiaulatuslikult kasutuses Ahja, Võhandu, Mustjõgi, Piusa, Väike-Emajõgi jt. Matkaradasid on rajatud piirkonna soodele ja rabadele (Meenikunno, Määrastu jt ning RMK matkarajad koos vaatetornide ja puhkekohtadega).

Turismiinfrastruktuuri tehtavad investeeringud ja tulevikuplaanid on leitavad nii riiklikes kui ka omavalitsuste arengudokumentides. Käesolev turismi arengukava viitab turismiinfrastruktuuri puudujääkidele, kuid ei määratle täpsemaid investeeringutegevusi. Lõuna-Eesti turismiarendajate rolliks turismiinfrastruktuuri parandamisel on külastajate tagasiside edastamine avaliku sektori esindajatele (riik, KOV-d) ning võimalusel abistamine koostööprojektides.

2.3. Tugiteenused (majutuskohad, toitlustus, poed, muud teeninduskohad)

Lõuna-Eesti piirkonna turistide majutusteenus on üles ehitatud piirkonnale omastele traditsioonilistele majutusmeetoditele: ülekaalus on puhkemajad (sh kämping-tüüpi), kodumajutuse pakkujad ning külalistemajad; väiksem osakaal on hotellidel, motellidel ja hostelitel. Ülevaate Lõuna-Eesti majutusettevõtete jaotumisest annab järgnev tabel:

Tabel 1. Majutusettevõtete arv Lõuna-Eestis 2009. aasta seisuga (allikas: www.visitestonia.com).

Turismiettevõtte liik	Ettevõtete arv 2009. aasta seisuga
Hostelid	28
Hotellid	35
Kodumajutus	61
Külaliskorterid	26
Külalistemajad	53
Motellid	5
Puhkekülad ja –laagrid	35
Puhkemajad	64
Muu (talud)	2

Statistikaameti andmetel on majutuskohtade arv Lõuna-Eestis kasvanud ligikaudu 2,5 korda (120 majutusettevõtet aastal 2002, 303 ettevõtet aastal 2009). Keskmiselt on aastas juurde tekkinud 26 uut majutusasutust. Rohkem kui kaks korda on kasvanud sama perioodi vältel ka voodikohtade arv (4353 voodikohalt 9880 voodikohani).

Turistide teenindusmugavuse ja külastusaja pikendamise seisukohast on oluline Interneti-ühenduse kättesaadavus reisil olles. Eestis on 45 000 km² kohta kokku 1162 WiFi-leviala, millest 35% (411) paiknevad Lõuna-Eestis: Jõgevamaal 30, Põlvamaal 159, Tartumaal 96, Valgamaal 51, Viljandimaal 46 ja Võrumaal 29 leviala piirkonda. WiFi-leviala suurust arvestades võib Eestit lugeda suhteliselt eesrindlikuks ning reisi ärajätmine Interneti-ühenduse puudumise tõttu on vähetõenäoline.

Muude tugiteenuste osas võib Lõuna-Eesti regiooni pidada rahuldavaks, kuna igas maakonnas leidub piisaval hulgal tanklaid ja autoteenindusjaamu (asustustihedust arvestades on võrk suhteliselt optimaalne) ning sularahaautomaate, mis on turistide seisukohast äärmiselt olulised. Lisaks asuvad kõigis maakonnakeskustes suuremate pankade esindused. Ostuturismi seisukohast olulisemad Lõuna-Eesti regiooni kaubanduskeskused asuvad peamiselt Tartu linnas. Toidu- ja esmatarbekaupade hankimiseks leidub piisavalt võimalusi (nii sise- kui välituristile) kõigis maakondades.

3. Turismikorraldus Lõuna-Eestis

3.1. Juhtimisstruktuur

Riiklikult korraldab turismialast tegevust Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium. Riigi turismpoliitikat ja arendustegevust viib ellu Ettevõtluse Arenduse Sihtasutus (EAS) Turismiarenduskeskus. EAS Turismiarenduskeskuse kõrval tegelevad turismi arendamisega ka teised ministeeriumid oma allasutuste kaudu. EAS Turismiarenduskeskusel on üle Eesti lepingulised partnerid, kes korraldavad turismiinfokeskuste tööd. Turismiinfokeskuste põhiülesandeks on riikliku turismiinfoandmebaasi loomine, täiendamine ja haldamine ning

kliendipäringutele vastamine ja teabe edastamine nii oma piirkonna kui ka kogu Eesti kohta, pidades seejuures silmas riigi huve.

Turismialase tegevuse analüüsiks, töö koordineerimiseks, turismi propageerimiseks ning regionaalsete turismialaste projektide elluviimiseks ja rahastamiseks on kuus Lõuna-Eesti maavalitsust moodustanud Sihtasutuse (SA) Lõuna-Eesti Turism. 2009. aasta lõpus SA tööülesanded ja tegevused ajakohastatakse. Muudatused võimaldavad tegevuseks ja projektideks küsitavaid toetusrahasid taotleda lihtsamalt.

Kohapealse turismialase tegevuse koordineerimiseks ja toetamiseks on maavalitsuste, omavalitsusliitude ja turismiettevõtjate initsiatiivil igas maakonnas asutatud kohalikud tulu mittetaotlevad institutsioonid, kelle üheks tegevusvaldkonnaks on turismi arendamine. Nendeks institutsioonideks on mittetulundusühing Võrumaa Turismiliit ja Võrumaa Arenguagentuur, sihtasutus Valgamaa Arenguagentuur, sihtasutus Põlvamaa Arenduskeskus, sihtasutus Tartumaa Turism, SA Jõgevamaa Arendus- ja Ettevõtluskeskus. Viljandimaa turismi koordineerib Viljandi Omavalitsuste Liit, abiks on mittetulundusühing Viljandi Turism ning Viljandi linna avalike suhete ja turismiamet. Piirkondlikul tasemel koordineerivad tööd Setomaa Sihtasutus ja Peipsiveere Arengu Sihtasutus ning Võrtsjärve Sihtasutus.

Regionaalselt terviklik koostöövõrgustik turismiarendajate vahel praegu veel ei toimi.

Ettepanekud regionaalse turismiarendussüsteemi edasiarendamiseks

Lõuna-Eesti regiooni turismi süsteemne arendamine saab toimuda kõige efektiivsemalt ühtse katusorganisatsiooni juhtimise all. Hetkel tegutseb katusorganisatsioonina SA Lõuna-Eesti turism, kes viib turismiarendustegevusi ellu koostöös maakondlike ja piirkondlike turismiorganisatsioonidega. Regiooni turismitoodete ja teenuste edasiarendamiseks on vajalik täiendada ka arengut reguleerivate katusorganisatsioonide funktsioone. Järgnevalt on välja pakutud süsteem, mis aitab efektiivistada tootepõhist turismiarendust.

Lõuna-Eesti turismiarendust reguleerib üks katusorganisatsioon. Maakondlikud arenduskeskused on katusorganisatsiooni partnerid ning turismiarendustegevuste elluviijad kohalikul tasandil.

Turismiarenduse katusorganisatsioon on kuue maakonna ja riigi ühisorganisatsioon, mille rajamise vajadus ja sisend pärinevad kohalike turismiarendajate tasandilt. Antud organisatsioon aitab koondada pädevaid turismiarendajaid ning kasutada efektiivselt kogu regiooni turismiarenduseks ettenähtud ressursse.

Regiooni turismiarenduse katusorganisatsiooni tegevuse rahastamine käib läbi riigi eraldiste, maakondade eraldiste ning projektipõhiste toetuste.

Käesolev arengukava keskendub viiele regionaalsele turismitootele ja tootepõhisele turismiarendusele. Tootepõhise turismiarenduse efektiivsemaks elluviimiseks jaotatakse tootepõhine arendustegevus erinevate maakondade vahel. Selleks moodustatakse iga toote arendamiseks töörühm, kelle tööd ja kohtumisi koordineerib konkreetse maakonna turismiarendusorganisatsioon. Maakondliku arenduskeskuse ülesandeks on kutsuda kokku töörühm, korraldada ümarlaudasid, organiseerida tootepõhist turundust terves regioonis.

Kogu tootepõhine arendus allub katusorganisatsiooni nõukogule, kuhu kuuluvad kõikide maakondade esindajad. Katusorganisatsiooni ülesandeks on ka maakondlike arenduskeskuste koostöö arendamine.

Katusorganisatsiooni tegevuse elluviimiseks peab organisatsiooni tegevust koordineerima juhataja, kes allub organisatsiooni nõukogule. Lisaks juhatajale on vajalik turundus- ja tootearendusspetsialisti kaasamine organisatsiooni personali hulka.

Lõuna-Eesti turismiarenduse katusorganisatsiooni tegevuskulud moodustuvad järgmistest kululiikidest:

- Palgakulud
- Jooksvad püsikulud töökeskkonnale (ruumide rent ja kommunaalid)
- Kulu projektide algatamiseks ja omafinantseeringu katmiseks.

Eelnevalt loetletud kululiigid on püsikulud Lõuna-Eesti turismi koordineeriva katusorganisatsiooni tegevuses hoidmiseks.

Kogukulu organisatsiooni tegevuskulude katmiseks on hinnanguliselt 1 000 000 krooni aastas.

Tegevuskulud kaetakse riigi eraldistest ning maakondlike partnerite osamaksudest. Sihtasutuse regiooni turundusele ja tootearendusele suunatud tegevuskulud kaetakse toetusprogrammide vahenditest (näiteks koolituste läbiviimine, trükiste koostamine, kampaaniate korraldamine jne).

3.2. Lõuna-Eesti turismiarendajate rollid

Lõuna-Eesti turismiarendajate põhilisteks rollideks on

- regiooni turundus – turundatakse nii regiooni tooteid, teenuseid kui ka üritusi;
- toodete väljatöötamine ja tootearendus, paketeerimine;
- ühisprojektide läbiviimine;
- teadlikkuse tõstmine;
- infosüsteemide korrastamine;
- turismiõpe ja koolitus.

Järgmisena on fikseeritud Lõuna-Eesti turismiasjaliste rollid, mis on käesoleva arengukava koostamise juhtgrupi ja töörühmade arutelude tulemus.

Ettevõtjate roll turismi arendamisel

Turismiettevõtjate rolliks on pakkuda regiooni külastavale turistile kvaliteetseid teenuseid. Samuti on ettevõtja ülesandeks hallata ja parendada tema valduses olevaid turismiobjekte. Turismiettevõtte ülesandeks on tagada kliendi rahulolu elamuse pakkumise kaudu. Kvaliteetse teenuse pakkumiseks saab ettevõtja ennast koolitada. Turismiettevõtja aitab kaasa ka Lõuna-Eesti turismiregiooni arendamisele, edastades aegsasti turismiinfot, osaledes korraldatavatel maakonna- ja regioonipõhistes seminarides, infopäevadel ning tehes aktiivselt koostööd teiste ettevõtjate ja turismiarendamisega tegelevate organisatsioonidega.

Erialaiühenduste roll turismi arendamisel

Eriala- ja kutseühenduste tegevuse eesmärgiks on koondada ühtsete huvidega inimesi ja ettevõtjaid. Erialaiühenduste ülesandeks on moodustada toimiv koostöövõrgustik, mille sünergia aitab kaasa turismiteenuste paremale pakkumisele. Samuti aitab erialaiühendustesse koondumine tuua paremini esile ettevõtjate vajadusi ning rahastada paremini ettevõtjate tegevusi. Ettevõtjate suhtlemine maakonna- ja regioonitasandiga erialaiühenduste kaudu tagab hea infovahetuse ning optimeerib ressursikasutuse.

KOV-i roll turismi arendamisel

Kohaliku omavalitsuse ülesandeks turismi arendamisel on ettevõtjale ja külastajale atraktiivse tegutsemiskeskonna loomine. Kohalik omavalitsus haldab ja hooldab nii turismiobjekte kui ka turismiinfrastruktuuri (ligipääsud, teed jne). KOV-i ülesandeks on luua turismiettevõtjale teenuste pakkumiseks atraktiivne keskkond. Samuti on kohaliku omavalitsuse ülesandeks järelevalve teostamine ettevõtjate üle.

Maakondlik roll turismi arendamisel (MAK ja muud turismi katusorganisatsioonid)

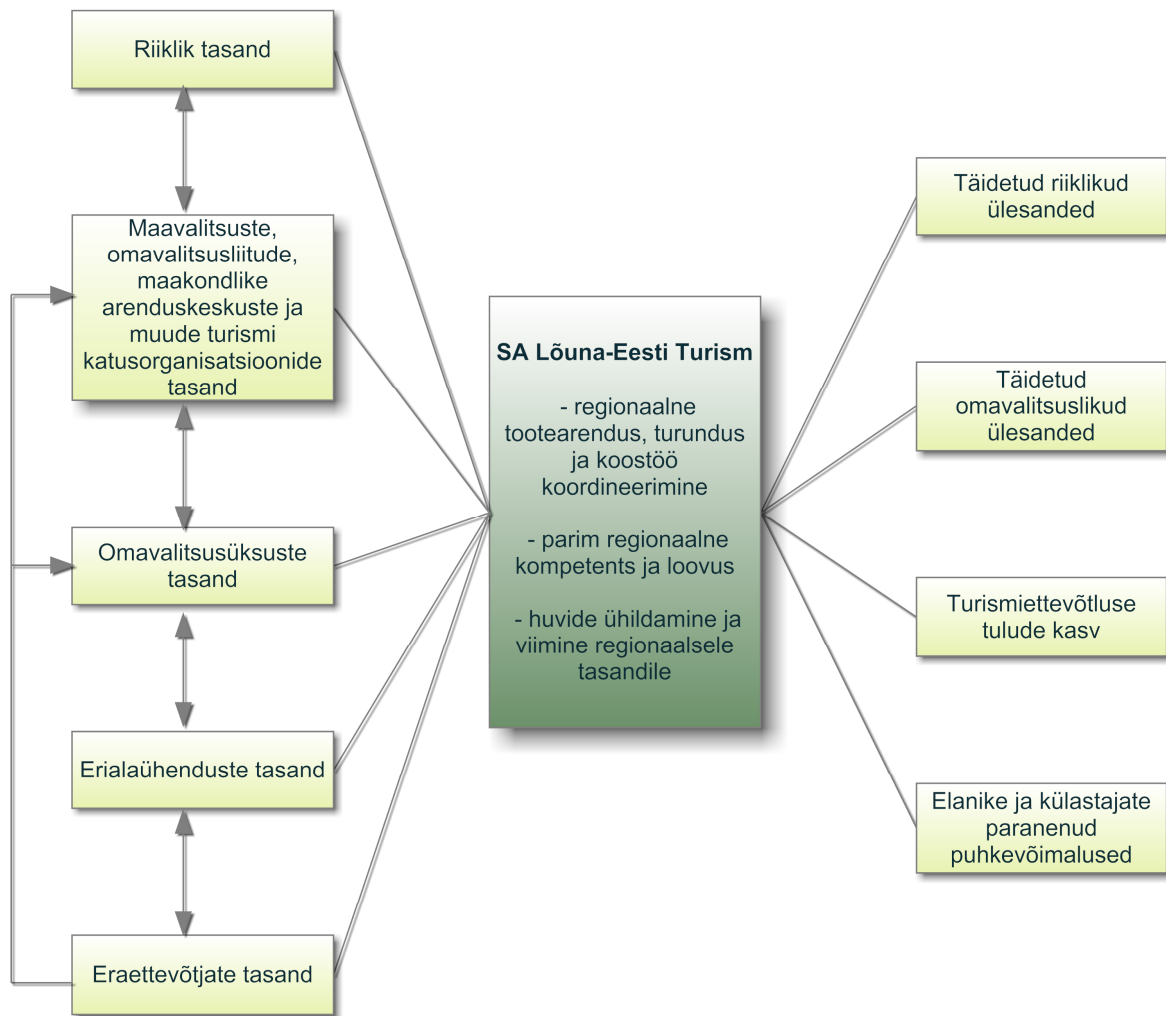
Maakondlike arenduskeskuste ülesandeks ei ole otseselt hallata turismiobjekte ja turismiinfrastruktuuri, vaid tegeleda maakondliku tasandi turismiarendusega, mis hõlmab endas turundust, tootearendust ja koostööd. Turismiarendus on maakondlike organisatsioonide üheks tegevusvaldkonnaks muude ülesannete kõrval. Maakondlike turismiarendajate funktsiooniks on täiendada regioonipõhist turismiarendust ja turundustegevust. Samuti on maakondlike turismiarendusorganisatsioonide ülesandeks nõustada ja abistada ettevõtjaid kvaliteetsete turismiteenuste pakkumisel, sealhulgas korraldada vajalikke koolitusi. Maakondlike arenduskeskuste ja katusorganisatsioonide ülesandeks on ka läbi TIK-de piirkonna turismiinfo jagamine, maakondlike turismiveebide haldamine, turismiprojektide algatamine ja koordineerimine ning turismiasjaliste koostöö soodustamine.

SA LET-i roll turismi arendamisel

Sihtasutuse Lõuna-Eesti Turism ülesandeks on initsieerida regiooni turismiasjaliste vahelist koostööd ja suhtlemist, turundada regiooni kui tervikut (tootepõhine turundus) välisturgudel ja Eesti-siseselt, koordineerida regioonis tootearendust ning korraldada regiooniüleseid koolitusi (turismitootealased koolitused jne). Koostöös teiste turismiarendajatega osaleb SA LET ka turismi arendamist koordineerivate juhendmaterjalide, strateegiate väljatöötamisel. SA LET tegevusi ja koostööd teiste osapooltega illustreerib Joonis 2.

Riigi roll turismi arendamisel

Riigi ülesanneteks Lõuna-Eesti turismi planeerimisel ja arendamisel on õigusliku raamistiku loomine, investeringute tegemine turismiobjektidesse ja turismiinfrastruktuuri ning koostöö arendamine. Riigi ülesandeks on ka turismiarendajate koolitamine. Nii regionaalsed kui ka maakondlikud turismiarendajad lähtuvad oma tegevustes riiklikest turismiarendamise põhimõtetest.

Joonis 2. SA LET-i institutsionaalne koostöömudel (allikas: Geomedia OÜ)

4. Arengukava

4.1. Visioon

Lõuna-Eesti visioon aastaks 2020

**Lõuna-Eesti on Baltikumi ja Põhjamaade parim paik
pärandi võlu, vaheldusrikka looduse ja ehedate elamuste
nautimiseks viiel aastaajal.**

Parim paik – Lõuna-Eesti on külastajale parim paik. Külastaja on alati oodatud ning igati leiab endale siit endale sobivaima elamuse saamise viisi. Selleks, et Lõuna-Eesti oleks parim paik, küsitakse külastajatelt tagasisidet, mis võetakse aluseks regiooni turismivõimaluste arendamisel. Turismisuunaliste tegevuste üle peetakse järelevalvet, tagamaks kvaliteeti ja külastaja rahulolu. Parima paiga kuvandi loomiseks ja parimate teenuste pakkumiseks koolitatakse turismiasjalisi ning aktiivseid eestvedajaid.

Pärandi võlu – Lõuna-Eesti üheks põhiliseks atraktsiooniks on säilinud pärimuskultuur ja traditsioonilised oskused (nt setod, mulgid, võrokeseid, Peipsi ääre vanausulised). Pärimuskultuuri tutvustamisel tuuakse välja omanäolisus ja eripärad (regiooni „ummamuudu“ olemus).

Vaheldusrikas loodus – Lõuna-Eesti on tuntud oma kauni looduse, koosluste mitmekesisuse ja kuppelmaastiku poolest. Lõuna-Eesti loodust kaitstakse järjepidevalt, et ka järeltulevatel põlvdel oleks võimalus looduskeskkonna võlusi nautida.

Ehedad elamused – Külastajale pakutakse osalemise ja isetegemise kaudu siiraid, loovaid ja elusaid elamusi.

Viiel aastaajal – Viies aasta aeg esineb Soomaal ja Emajõel suurveeperioodi ajal. Suurveeperiood annab võimaluse sesoonsuse vähendamiseks ning uute ja huvitavate teenuste pakkumiseks.

4.2. Strateegilised põhimõtted

Lõuna-Eesti turismi arengukava strateegilised põhimõtted on välja töötatud eelnevas alapeatükis koostatud SWOT-analüüsile toetudes. Strateegilised põhimõtted on koostatud TOWS-meetodiga: strateegiliste lähtekohtade leidmiseks ristati omavahel tugevusi ja võimalusi, nõrkusi ja võimalusi, tugevusi ja ohtusid ning nõrkusi ja ohtusid. Strateegilised lähtekohad on vajalikud selleks, et muuta tugevused võimalusi ära kasutades tugevamaks, vähendada nõrkusi väliseid võimalusi kaasates, vältida ohtusid tugevuste kasutamise läbi ning vähendada nõrkusi ja vältida ohtusid.

1. Lõuna-Eesti kui reisisihtkoha positiivse kuvandi hoidmine ja tutvustamine läbi aktiivse ja süsteemse turunduse ning koostöö.
2. Turismi arengu planeerimine ja juhtimine toimub tootepõhiselt. Põhilisteks toodeteks on loodusturismi toode, aktiivse puhkuse toode, äriturismi toode, tervise- ja lõõgastusturismi toode ning kultuuri- ja ajalooturismi toode.
3. Lõuna-Eesti kui turismipiirkonna tutvustamisel ning konkurentsieelise loomisel toetatakse regiooni tugevustele, milleks on säilinud kultuuripärand, kaunis loodus, kliimaatilised erinevused võrreldes Põhja- või Lääne-Eestiga jne.
4. Lõuna-Eesti turismi arendamisel tehakse aktiivselt koostööd nii turismiettevõtjate kui ka teiste turismiarendajatega. Suurt rõhku pööratakse ühisele turundusele, tootearendusele ning koolitustele.
5. Lõuna-Eesti kui turismipiirkonna tutvustamisel kasutatakse Tartu linna kui regiooni olulise tõmbekeskuse kuvandit. Tartut tuuakse esile nii äriturismi kui ka kultuuri- ja ajalooturismi toodete tutvustamisel.
6. Turundustegevuste elluviimisel kasutatakse toetusprogrammide vahendeid.
7. Tootepakettide väljatöötamisel peetakse silmas säästva arengu põhimõtteid.
8. Regiooni olemasolevaid ressursse ja tugevusi kasutades luuakse juurde hooajalisust vähendavaid turismiteenuseid. Hooajalisuse vähendamiseks arendatakse regioonis välja äriturismi ning tervise- ja lõõgastusturismi tooted.
9. Lõuna-Eesti kultuuri- ja ajalooapärandi korrastamiseks ning uute külastusobjektide juurdeloomiseks kasutatakse toetusprogrammide vahendeid.
10. Lõuna-Eesti turimisregiooni tutvustamisel ja mainekujundamisel tuuakse esile paranenud infrastruktuuri ja ligipääsetavust (toimiv Tartu lennujaam, peagi uuendatud raudteeühendus Riiaga, hea maanteedevõrgustik).
11. Lõuna-Eesti turismiregiooni edukamaks arendamiseks ning turismiarendajate tegevusele kaasaaitamiseks luuakse turismistatistika kogumiseks ja haldamiseks ühtne süsteem.
12. Regiooni turismi arendamiseks suunatud ressurside efektiivsem kasutus tagatakse turismiarendajate ja turismiosaliste rollide määratlemise kaudu.
13. Turismitoodete arendus ja kvaliteet tagatakse turismiettevõtjate järjepideva koolitamise kaudu.
14. Ühtsete turismiarengu põhimõtete väljatöötamisel ja elluviimisel jätkatakse aktiivset koostööd riiklike institutsioonidega (nt EAS, RMK jne)

4.3. Lõuna-Eesti turismi arengu eesmärk

Järgnevas alapeatükis on välja toodud Lõuna-Eesti järgmise kümne aasta olulisemad turismi arengusuunad (eesmärgid).

Lõuna-Eesti turismistrateegia aastani 2010 seadis oma eesmärkideks tasakaalustatud piirkondliku arengu, uute töökohtade lisandumise ning elanikele lisisissetuleku tagamise.

Käesolev arengukava astub varasemalt püstitatud eesmärkidest sammu edasi. Arengukava eesmärgiks on leida prioriteetsed ja olulisemad arendusvaldkonnad, mis aitavad turismiarendajatel ressursse otstarbekalt suunata ning seeläbi suurendada regiooni külastatavust ja regiooni turismituluseid.

Eesmärgid:

I. Lõuna-Eesti on aastal 2020 tuntud ja tunnustatud reisisihtkoht viie väljatöötatud turismitoote lõikes. Lõuna-Eesti külastatavus on kasvanud ning külastused pikenenud, külastatavuse sesoonsus on vähenenud

- Välisturistide külastatavus on suurenenud 30%. Aastal 2020 ööbib Lõuna-Eestis ligikaudu 280 000 välisturisti (2008.aastal ööbis Lõuna-Eestis 217 000 välisturisti).
- Siseturistide külastatavus on suurenenud 20%. Aastal 2020 ööbib Lõuna-Eestis 625 000 siseturisti (2008.aastal ööbis Lõuna-Eestis 521 000 siseturisti).
- Ööbivate välisturistide osakaal on aastaks 2020 kasvanud 20%-lt 30%-ni.
- Aastal 2020 külastab 60% välisturistidest Lõuna-Eestis vähemalt kahte maakonda (hetkel külastavad 72% välisturistidest ainult ühte maakonda mobiilpositsioneerimise uuringu andmetel).
- Aastal 2020 on välisturistide külastatavus madalhooaegadel kasvanud 30%-ni (hetkel 22%, mobiilpositsioneerimise uuringu kohaselt).
- Lõuna-Eesti põhilisteks sihtturgudeks on naaberriigid (Soome, Läti, Venemaa)

Alaeesmärgid:

1.1. Aastal 2020 tuntakse Lõuna-Eesti aktiivse puhkuse toodet Baltikumi suurimate regulaarsete rahvaspordiürituste ja igapäevaste harrastusvõimaluste poolest viiel* aastaajal. Lõuna-Eesti on tuntuim suurima publikuhuviga rahvusvahelisi tippspordi üritusi võõrustav regioon. Aktiivse puhkuse toodet täiendab kohalik pärandkultuur.

Eesmärgi saavutamise rõhuasetused:

- Rahvusvaheliselt tunnustatud spordisündmuste korraldamine Lõuna-Eestis (nt Tartu Maraton)
- Lumepõhiste tegevuste arendamine
- Viienda aastaajapõhiste teenuste toomine turule

Eesmärgi saavutamise indikaatorid:

- Aastal 2020 toimuvad Lõuna-Eestis jätkuvalt vähemalt 4 traditsioonilist rahvusvahelise tasemega spordiüritust (Tartu maratoni neliküritus, MM karikaetapid murdmaasuusatamises, orienteerumise ja vibulaskmise võistlused)
- Aastal 2020 pakub Lõuna-Eestis aktiivse puhkuse teenuseid 200 ettevõtjat. Hetkel pakub aktiivse puhkuse teenuseid 120 ettevõtjat.
- Aastaks 2020 on ettevõtjate poolt väljatöötatud vähemalt 5 viienda aastaajapõhist teenust (veematkad, ekstreemsed jalgsimatkad jm).
- 2020. aastaks pakub Lõuna-Eestis aastaringselt taliharrastuse teenuseid 4 ettevõtjat/objekti.

1.2. Lõuna-Eesti pakub kultuurielamusi läbi ehedate ja säilinud kultuuriväärtuste, eksponeeritud ajaloo, traditsiooniliste ürituste ning eripäraste külastusobjektide.

Eesmärgi saavutamise rõhuasetused:

- Atraktiivsete traditsiooniliste kultuuriürituste korraldamine
- Kultuuriobjektide säilitamine
- Vaimse pärandkultuuri hoidmine ja arendamine (seto, võrokeste, mulgi kultuur jne),
- Tartu linna kui kultuurikeskuse tutvustamine

Eesmärgi saavutamise indikaatorid:

- Aastaks 2020 on säilinud kõik olemasolevad kultuuri- ja ajalooturismi objektid (ligikaudu 140 muuseumi ja külastuskeskust).
- Juurde on tekkinud 20 uut kultuuriturismi objekti.
- Jätkuvalt korraldatakse traditsioonilisi rahvusvahelise olulisusega mainesündmusi (Viljandi Folkloorifestival, Tartu Hansapäevad, suured vabaõhu kontsertetendused).

1.3. Lõuna-Eesti on mitmekesise loodus- ja pärandmaastikuga turismipiirkond.

Eesmärgi saavutamise rõhuasetused:

- Loodusmatkade korraldamine üldhuvidega inimestele (nt rabamatkad – tutvustatakse Lõuna-eeesti looduse mitmekülgust)
- Taime- ja loomavaatlused, pärandkoosluste tutvustamine

Eesmärgi saavutamise indikaatorid:

- Aastaks 2015 on turule toodud 3 uut loodusturismi teenusepaketti (spetsiifiliste taime- ja loomaliikide vaatlused).
- Aastaks 2020 on juurde tekkinud 10 loodusturismi teenusepakkujat.
- Loodud on kaug-matkaradade võrgustik (2015).
- Aastas koolitatakse 50 loodusteenuse pakkujat.

1.4. Aastal 2020 on Lõuna-Eesti tervise- ja lõõgastusturismi toode Baltikumis tuntud mitmekesiste ja eristuvate võimaluste poolest. Tervise- ja lõõgastusturismi toode toetub Lõuna-Eesti omapärale (ajaloo- ja kultuuripärand, looduskeskkond, tervisespordi võimalused, üritused).

Eesmärgi saavutamise rõhuasetused:

- Kohaliku päritoluga niššitoodete väljatöötamine ja tutvustamine
- Medical spa osatähtsuse tõstmine
- Mahetoidu laialdasem kasutuselevõtt
- Rahulik ja privaatne keskkond lõõgastumiseks

Eesmärgi saavutamise indikaatorid:

- Aastal 2020 on juurde tekkinud 4 uut tervise- ja lõõgastuskeskust. Hetkel tegutseb Lõuna-Eestis 9 tervise- ja lõõgastuskeskust (spaa, sanatoorium)¹. Jõgevamaale on rajatud üks tervise- ja lõõgastuskeskus. Olemasolevad teenusepakkujad on oma ettevõtet laiendanud.

¹ Dorpat Spa, Värskä Sanatoorium, Pühajärve Puhkekeskus, Bernhard Spa Hotell, Kubija hotell, Peetrimõisa Villa Spa Hotell, Aleksandri ilu ja tervisekeskus, Pansionaat „Loodus“, Metsamoori Perepark

- Välituristide osakaal spaades ja sanatooriumides on kasvanud 20%-ni (hetkel hinnanguliselt 10%).

1.5. Tartu linn on tuntuim Baltikumi teadus- ja meditsiiniturismi sihtkohana. Aastal 2020 tuntakse Tartu linna ja Lõuna-Eesti äriturismi toodet kui Baltikumi tuntuimat teadusturismi piirkonda. Äriturismi tootele annavad lisaväärtust Lõuna-Eesti loodus- ja pärandkultuur.

Eesmärgi saavutamise rõhuasetused:

- Tartu linna kui äriturismi keskuse tutvustamine
- Omanäoliste ja kvaliteetsete seminarikorraldamise kohtade loomine regioonis

Eesmärgi saavutamise indikaatorid:

- Aastal 2020 pakub äriturismi teenuseid (täisvarustuses seminariruumid) 250 ettevõtjat. Hetkel pakub äriturismi teenuseid 200 ettevõtjat.
- Regiooni on juurde loodud üks suur pidulikke vastuvõtte võimaldav saal (mahutavus üle 1000 inimese).
- Aastaks 2020 tegutseb Lõuna-Eestis 3 loomemajanduse inkubaatorit/arenduskeskust (Tartu, Viljandi jm).

2. Lõuna-Eesti turismiteenuste pakkumist toetav turismiinfrastruktuur on piisavas mahus väljaarendatud ja aitab külastajale pakkuda kvaliteetset elamust. Lõuna-Eesti on reisisihtkohana hästi ligipääsetav.

- Aastal 2020 tegutseb Lõuna-Eestis 400 majutusteenuse pakkujat. Hetkel tegutseb Lõuna-Eestis 309 majutusteenuse pakkujat. Majutusteenuse kvaliteet on paranenud (külastajate tagasiside põhjal).
- Aastal 2020 tegutseb Lõuna-Eestis 550 toitlustusteenuse pakkujat. Hetkel tegutseb Lõuna-Eestis ligikaudu 450 toitlustusteenuse pakkujat. Toitlustusteenuse pakkumise kvaliteet on paranenud (külastajate tagasiside põhjal).
- Aastaks 2015 on teeninduskultuur paranenud – teenuse pakkujad on motiveeritud kvaliteetse teenuse pakkumisest. Külastajate tagasiside põhjal on teeninduskvaliteeti hinnatud 8 punktiga 10-st.
- Aastaks 2020 on Tartu lennujaama lisandunud otselendud veel kahte sihtriiki. Lendude täituvus on vähemalt 60%.
- Aastaks 2020 on avatud Peipsil laevaliiklus Pihkva suunal.
- Aastaks 2020 toimib täielikult Rail Baltica raudteeühendus (Riia-Peterburg, Tartu-Moskva suunal).

4.4. Lõuna-Eesti turismiregiooni turunduse üldised põhimõtted

Lõuna-Eesti turundustegevuste eesmärgiks on kujundada Lõuna-Eestist atraktiivne, tuntud ja tunnustatud turismiregioon - Eesti loodusest ja kultuuripärandist parim osasaamise paik.

Lõuna-Eesti regiooni turundatakse viie toote põhiselt. Lõuna-Eesti kui terviku turundamisel ja imago kujundamisel toetatakse juba väljatöötatud Lõuna-Eesti brändile.

Lõuna-Eesti brändi visiooniks on olla armastatum turismisihtkoht regioonis, kuhu tullakse taas ja taas kogema ehedaid rännuelamusi: hästi hoitud loodust, põlvest põlve hoitud kultuuripärandit ja rahvuslikke traditsioone.'

Brändi põhiväärtusteks on hästi hoitud looduskeskkond, põlvest põlve edasi antud kultuuripärand ja traditsioonid, siirad, avatud ja külalislahked inimesed, aastaringne turismihooaeg – alati põhjust tulla.

Maakonnakesksetelt turundustegevustelt liigutakse edasi tootepõhisele turundusele, mis eeldab tihedat koostööd erinevate maakondade turismiarendajate, turismiorganisatsioonide ja ettevõtjate vahel. Turundustegevus on regionaalselt ühtselt koordineeritud.

Lõuna-Eesti turunduse strateegilises suunamises keskendutakse maksimaalsele hooajalisuse ületamisele, Lõuna-Eesti ühise imago loomisele ja välja arendamisele, turundusalasele koostööle ning toodete omaduste kvaliteedi ühtlustamisele.

Turundustegevusi suunatakse tootepõhiselt määratletud sihtgruppidele. Lõuna-Eesti turismiregiooni katusorganisatsioon suunab oma turundustegevusi eelkõige välisurgudele, maakondlikud katusorganisatsioonid tegelevad eelkõige siseturistide ja juba regioonis liikuvate välisuristidega. Regiooni imago loomisel kasutatakse suuri traditsioonilisi üritusi.

4.5. Turismitooted

4.5.1. Aktiivse puhkuse toode

Aktiivne puhkus on rekreatiivsel eesmärgil füüsilist koormust pakkuv ja pingutust nõudev tegevus, mis annab emotsionaalset lisaväärtust.

Lõuna-Eestis on rohkem kui 120 aktiivse puhkuse teenuse pakkujat. Aktiivse puhkuse teenuseid pakuvad nii ainult konkreetsele tootele suunatud ettevõtted kui ka majutusasutused, kes soovivad läbi tegevuste muuta majutusteenust atraktiivsemaks.

Eelkõige käsitletakse aktiivse puhkuse toote all külastajatele müüdavaid tooteid/teenuseid. Aktiivse puhkuse toote alla kuuluvad erinevad tegevused alates vee- ja talispordiharrastustest kuni seiklusmatkadeni välja.

Aktiivse puhkuse toodet võib pakkuda nii sise- kui ka väliskeskkonnas. Antud toodet käsitletakse ka sporditurismi kontekstis. Toote komponentideks on nii pakutavad tooted/teenused (nt matkarajad, suusarajad, seiklusrajad koos juhendamiseega) kui ka üritused (nt Tartu maratoni neliküritus, MM karikaetapid murdmaasuusatamises (juunioride MM suusatamises aastal 2011), orienteerumise ja vibulaskmise rahvusvahelised võistlused jne). Aktiivse puhkuse toote keskseks arendussuunaks on rahvusvaheliste ürituste toomine regiooni.

Tervikliku elamuse saab klient siiski sel juhul, kui lisaks aktiivse puhkuse tootele tarbitakse ka teisi tooteid.

Lõuna-Eesti eelisteks konkurentide ees aktiivse puhkuse sihtkohana on vaieldamatult kaunis kuppelmaastik, rahvusvahelise tähtsusega märgalad (Soomaa, alam-Pedja, Emajõe Suursoo) ja omanäoline kultuuripärand. Käänulised jõed ja suur hulk järvi pakuvad huvitavaid võimalusi veespordi harrastamiseks. Lisaks on Lõuna-Eesti eeliseks lumikatte pikem kestus ning suurveeperioodi esinemine, mis võimaldavad pakkuda omanäolisi teenuseid.

Lõuna-Eesti aktiivse puhkuse toote kliendisegmenid jagunevad järgnevalt:

- Välisturisti
 - o Turistid (pered, sõpruskonnad ja üksikuturistid, korporatiivklient). Prioriteet I: Läti, Loode-Venemaa, Lõuna-Soome turistid; Prioriteet II: Saksamaa, Leedu, Rootsi.
 - o Sportlased ja spordiürituste külastajad (harrastus- ja profisportlased koos kaaskondadega erinevatest sihtriikidest).
- Siseturistid
 - o Aktiivse puhkuse harrastajad ja spordiürituste külastajad/pealtvaatajad (pered; sõpruskonnad ja üksikuturistid; korporatiivkliendid/organisatsioonid (koolid, organisatsioonid, seminari- ja konverentsituristid)
 - o Sportlased (harrastus- ja profisportlased).

Aktiivse puhkuse toote arendamise visioon aastaks 2020

Aastal 2020 tuntakse Lõuna-Eesti aktiivse puhkuse toodet Baltikumi suurimate regulaarsete rahvaspordiürituste ja igapäevaste harrastusvõimaluste poolest viiel* aastaajal. Lõuna-Eesti on tuntuim suurima publikuhuviga rahvusvahelisi tippspordi üritusi võõrustav regioon. Aktiivse puhkuse toodet täiendab kohalik pärandkultuur.

*viies aastaag – suurveeperiood

Eesmärgid

- 1.1. Lõuna-Eesti on Eesti kuvandis aktiivse puhkuse regioonina tuntud.
- 1.2. Lõuna-Eesti on aktiivse puhkuse võimaluste poolest tuntuim Baltikumis aastaks 2015.
- 1.3. Regiooni turundus on ühtselt koordineeritud ja asjaosaliste poolt aktsepteeritud.
- 1.4. Looduskeskkonna kasutamine on mitmekesisem, looduskeskkonna kasutamine ei ületa looduse ja kogukonna koormustaluvust.
- 1.5. Viies aastaag on kasutusele võetud aktiivse puhkuse teenuste pakkumisel ja turundamisel (2010 – aktiivselt pakutakse vastavaid teenuseid siseturistile; 2017 – viienda aastaaja põhimest teenustest on teadlik kogu Baltikum). Aastaks 2020 on väljatöötatud vähemalt 5 viienda aastaajapõhist teenust.
- 1.6. Toimiv reaalne koostöö erinevate teenusepakkujate vahel (suhtevõrgustik) aastaks 2013. Võrgustikku kuulub 30% aktiivse puhkuse teenuse pakkujatest.
- 1.7. Koostöö tulemusena on tekkinud uusi tootepakette. Aastaks 2015 pakub ühiseid tootepakette 30% kõikidest aktiivse puhkuse teenuste pakkujatest.

- 1.8. Aastaks 2010 on tekkinud aktiivse puhkuse arendamise aktiivgrupp.
- 1.9. Turismitoodete arendus on kasutajakeskne ja ei lähtu haldusjaotusest.
- 1.10. Regiooni turundus on ühtselt koordineeritud ja asjaosaliste poolt aktsepteeritud.
- 1.11. Ühtlaselt heal tasemel teenuste kvaliteet. Aktiivse puhkuse toodete kasutajahulga tõus on taganud majandusliku jätkusuutlikkuse.
- 1.12. Aktiivse puhkuse tugiinfrastruktuuri on järjepidevalt hooldatud ja parendatud avaliku sektori poolt.
- 1.13. Mitmekesiste talvepuhkuse teenuste pakkumiseks vajalik infrastruktuur ja tehnilised lahendused (sh hooldustehnika) on piisavad aastaks 2015.
- 1.14. Teenused kujundatakse aastaringseks ning luuakse selleks vajalik infrastruktuur. 2020. aastaks pakub Lõuna-Eestis aastaringsest taliharrastuse teenuseid 4 ettevõtet/objekti (2 suusatunnelit, 2 uisuväljakut).
- 1.15. Talvised üritused on esile tõstetud kui piirkonnaomased üritused.
- 1.16. Regioon on tuntud aktiivset tegevust nõudvate traditsiooniliste ürituste toimumiskohana.
- 1.17. Viiel aastaajal toimuvad regulaarsed üritused on tuntud kõikjal Baltikumis aastaks 2015.
- 1.18. Turismiarendustegevused on koordineeritud (erinevatel tasemetel).
- 1.19. Viidastus on välituristile arusaadav.
- 1.20. Aastaks 2013 on piisav hulk aastaringsest hõivatud spetsialiste (matkajuhte, giide, instruktoreid).
- 1.21. Toimiv täiendõppesüsteem.

Tegevuskava

Tabel 2. Aktiivse puhkuse toote eesmärgid ja tegevuskava aastani 2015

Eesmärk	Tegevus	Ajakava	Vastutaja	Tegevuse elluviimise maksumus ja rahastusallikas
1.1.-1.3.	1.1.1. Aktiivse puhkuse toote trükise koostamine. Tiraaž: inglise keeles (3000 tk), saksa keeles (3000 tk), soome keeles (3000 tk), eesti keeles (3000 tk), vene keeles (3000 tk), rootsi keeles (1000 tk). Trükises sisalduv info esitatakse paralleelselt ka veebis.	2010–2011	SA LET	250 000 krooni
	1.1.2. Rahvusvaheliste suurürituste ülekannete vahel edastatakse regiooni tutvustavaid reklaamklippe. Klipid tutvustavad terve Eesti aktiivse puhkuse võimalusi.	Reklaamklippide tootmine 2010–2011; reklaamklippide edastamine suurürituste ülekannetes alates 2011 järjepidevalt	EAS, SA LET	Kulud kannab riiklik tasand
	1.1.3. Veebipõhiste lahenduste arendamine (nt 3D tutvustused).	2010 – järjepidevalt	Ettevõtjad	Kaasnevad kulud kannab ettevõtja (maksumus vahemikus 75 000 – 150 000 krooni)
	1.1.4. Koostööpartnerite info edastamine teenusepakkujate veebilehel (ettevõtjad on ühendatud keskse veebilehe kaudu).	2010 – järjepidevalt	Ettevõtjad, ettevõtjate ühendused, EAS (visitestonia.com)	Kaasnevad kulud kannab ettevõtja või ettevõtjate ühendused
1.4.-1.5.	1.1.5. Kutsutakse ellu ja arendatakse viienda aastaaja üritused.	2010	Ettevõtjad, ettevõtjate ühendused	Kaasnevad kulud kannab ettevõtja (maksumus sõltub ürituse iseloomust)
	1.1.6. Viies aastaag lülitatakse regiooni turundussõnumisse (viienda aastaaja võimaluste tutvustamine trükistes).	2010	SA LET	Sisaldub toote trükise hinnas
1.6.-1.10.	1.1.7. Valdkonna ettevõtjate ümarlaua korraldamine	2010 – jätkuvalt igal	SA LET, MAK,	Ühe ümarlaua

	kord aastas. Ümarlaura korraldamise initsieerimine SA LET-i ülesanne, edasine läbiviimine ettevõtjate ühenduste ülesanne. 15–30 inimest.	aastal	ettevõtjad, ettevõtjate ühendused	korraldamise hind (SA LET) 5000 krooni
	1.1.8. Teenusepakkujate koolituste läbiviimine (aktiivse puhkuse teenuste pakkumise koolitus). 15–20 osalejale.	2010 – jätkuvalt	SA LET	Projektipõhine tegevus
1.11.	1.1.9. Teenuse kvaliteedi (ühis)koolitused (teenindava personali koolitused).	2010 – jätkuvalt	MAK, haridusasutused	30 000 krooni päev
1.12.	1.1.10. Elektroonse infofoorumi loomine tugiinfrastruktuuri probleemide kajastamiseks (kasutuskeskkond spetsialistidele). Võimaldab parandada teenusepakkujate infovahetust avaliku sektoriga (nt probleemidest teavitamine). SA LET-i ülesandeks küsimuste initsieerimine ja probleemide tõstatamine.	2010	EAS, SA LET, MAK, ettevõtjad, ettevõtjate ühendused.	Hind kujuneb vastavalt tellitud teenusele
1.13.-1.14.	1.1.11. Kord aastas info- ja koolituspäevad keskuste juhtidele.	2010 – järjepidevalt	SA Eesti Terviserajad	Hind kujuneb vastavalt tellitud teenusele
	1.1.12. Jätkuvad investeeringud infrastruktuuri infrastruktuuri haldajate initsiatiivil ja teostusel.	2010 – järjepidevalt	Ettevõtjad, KOV, riiklik tasand	Hind kujuneb vastavalt tellitud teenusele
1.15.-1.17.	1.1.13. Toimimiskindluse suurendamine tehniliste vahendite abil (nt kunstlume tootmine).	2010 – järjepidevalt	Ettevõtjad, KOV	Hind kujuneb vastavalt tellitud teenusele
	1.1.14. Regiooni institutsioonid toetavad ürituste toimumist. Järjepidev ürituste turundamine.	2010 – järjepidevalt	SA LET, MAK	Hind kujuneb vastavalt tellitud teenusele
1.18.	1.1.15. Lõuna-Eesti turismifoorumi korraldamine.	2010–2011	SA LET	25 000 krooni
	1.1.16. Info arendustegevustest koondatakse MTÜ veebilehele (suunatud spetsialistile).	2010–2011	SA LET	Tööjõu kulud
1.19.	1.1.17. Ühtse märgistuse aluste väljatöötamine.	2011	Maanteeamet, EAS, SA LET, MAK	Hind kujuneb vastavalt tellitud teenusele
1.20-1.21.	1.1.18. Spetsialistide koolituste korraldamine.	2010 – järjepidevalt	Erialühendused	Keskmine kulu 30 000 krooni päev
	1.1.19. Töötatakse välja (fikseeritakse) spetsiifiliste teenuste atesteerimise ühtsed alused.	2012	EAS, Eesti Kutsekoda, erialühendused	Hind kujuneb vastavalt tellitud teenusele
	1.1.20. Täiendõppesüsteemi loomine.	2012	Haridusasutused, EAS, MAK, SA LET	Hind kujuneb vastavalt tellitud teenusele

1.21.1. Ajaloo- ja kultuuriturismi toode

Kultuuriturism on turismiliik, mis on seotud kunsti, looduse, kunstipärandiga linnade, suurte ajalooliste väärtustega piirkondade ning kohalike traditsioonidega.

Antud toote alla kuuluvad:

- ajaloolised objektid (mõisad, linnused jne);
- kultuuri- ja külastusobjektid (muuseumid, teatrid jne);
- ajaloo- ja kultuuripärand (võru keel, legendid ja lood jne);
- ajaloo- ja kultuuriüritused;
- piirkonnaomased toidud;
- traditsioonilised tegevused (nt ketramine, lina töötlemine).

Hetkel tegutseb Lõuna-Eestis rohkem kui 140 ajaloo- ja kultuuriturismi teenuse pakkujat.

Lõuna-Eesti eelisteks teiste Eesti regioonide ees on näiteks setude ja Peipsi vanausuliste säilinud kombed ja traditsioonid. Kultuuripärandi väga oluline osa on lõunaeeesti keel koos oma erineval tasemel kasutusel olevate keelepruukidega (mulgi, tartu, setu ja võru keel). Kultuuri- ja ajaloopärandi seisukohast on oluline välja tuua veel Tartu linn, mis on nii Eestis kui ka väljaspool Eestit tuntud kui ülikoolilinn.

Lõuna-Eesti ajaloo- ja kultuuriturismi toote kliendisegmendid jagunevad järgnevalt:

- Välisturistid (I prioriteet: Soome, Läti, Venemaa, Saksamaa; II prioriteet: Rootsi, Leedu, Poola, Norra).
 - o Üldhuvidega, erihuvidega ja meelelahutushuvidega (individuaalturist (pered ja sõpruskonnad); organiseeritud grupiturist)
- Siseturistid
 - o Individuaalturist (pered ja sõpruskonnad; üld-, eri- ja meelelahutushuvidega);
 - o Organiseeritud grupiturist (koolid, lasteaiad, huvikoolid; korporatiivkliendid; üld-, eri- ja meelelahutushuvidega).

Ajaloo- ja kultuuriturismi toote arendamise visioon aastaks 2020

Lõuna-Eesti pakub kultuurielamusi läbi ehedate ja säilinud kultuuriväärtuste*, eksponeeritud ajaloo (sh muuseumid), traditsiooniliste ürituste (festivalid, mainesündmused) ning eripäraste külastusobjektide.

*kultuuriväärtused: Lõuna-Eestis kasutusel olevad murded ja murrakud; Tartu ülikooliga seotud traditsioonid

Eesmärgid

- 2.1. Lõuna-Eesti on Baltikumis ja Põhjamaades tuntud rikkaliku ajaloo- ja kultuuripärandi poolest. Lõuna-Eesti eristub omapäraste ajaloo- ja kultuuripärandi toodete poolest.
- 2.2. Pakettide moodustamisel on maksimaalselt ära kasutatud regiooni kultuuripärandi ressursse.
- 2.3. Jätakuvalt on huvi tegeleda pärandkultuuriga – juurde on tekkinud võimalusi osalemiseks ja õppimiseks.
- 2.4. Kultuuri- ja pärandikandjaid on piisavalt. Teadmisi ja oskusi antakse edasi.
- 2.5. Kultuuri- ja pärandikandjatel on jätkuvalt tahe pakkuda pärandkultuuri; pärandikandjad on organiseerunud.
- 2.6. Teenusepakkujate teadlikkus pärandist on kasvanud ja leiab kasutust; toimib tugistruktuur vahendamaks turismiteenuse pakkujat ja folkloorimaterjali koondavaid institutsioone.
- 2.7. Administratiivsed üksused teevad koostööd.
- 2.8. Olemasolevate kultuuriürituste arv on säilinud. Üritused on koostöös edasiarendatud ja uuele kvaliteedi tasandile viidud.
- 2.9. Kultuuri arendavad institutsioonid on säilinud ja teevad koostööd.
- 2.10. Mäluasutused on ajakohastunud.
- 2.11. Mäluasutused tegelevad jätkuvalt pärandi kogumise, säilitamise ja uurimisega, kuid samas toimivad ka külastuskeskustena.
- 2.12. Pärandkultuur on jätkuvalt igapäevaelu osa. Pärandkultuuri keskkond on säilinud. Traditsioonid ja eripärad on säilinud.
- 2.13. Kasvanud on teadlikkus kihelkondlikest eripäradest.
- 2.14. Pärand on jätkuvalt väärtustatud; väärtustatud pärand kajastub erinevates turismitoodetes; teadlikkus kultuuri- ja ajaloopärandi ressurssidest on kasvanud.
- 2.15. Kultuuripärandi objektid on jätkuvalt säilinud; objektid on hooldatud.
- 2.16. Aastaks 2015 on teeninduskultuur paranenud – teenuse pakkujad on motiveeritud kvaliteetse teenuse pakkumisest. Küllastajate tagasiside põhjal on teeninduskvaliteeti hinnatud 8 punktiga 10-st.
- 2.17. Teenindajad on omandanud esmatasandi keeleoskuse kliendiga suhtlemiseks; seoses keeleoskuse kui kvaliteedistandardi ühe mõõdikuga on töötajad huvitatud keeleoskusega töötajatest.
- 2.18. Interpreteerijate (giidide) teenindustase on tõusnud.
- 2.19. Välja on töötatud ajaloo- ja kultuuriturismi terviklik toode.

- 2.20. Toimib koostöö teenusepakkujate vahel.
- 2.21. Ajaloo- ja kultuuripärandi ressurss ei ole halvenenud; on tekkinud toimivad tugisüsteemid; toimub ühistuline tegevus.
- 2.22. Ajaloo- ja kultuuripärandi arendajate rollid ja vastutajad on määratletud, ressursse ei raisata; on tekkinud esimesed mikroklastrid.
- 2.23. Aastaks 2020 tegutseb Lõuna-Eestis 3 loomemajanduse inkubaatorit/arenduskeskust.
- 2.24. Ajaloo- ja kultuuriobjektidele on tagatud hea ligipääs.

Tegevuskava

Tabel 3. Ajaloo- ja kultuuriturismi toote eesmärgid ja tegevuskava

Eesmärk	Tegevus	Ajakava	Teostajad	Tegevuse elluviimise maksumus
2.1.-2.2.	2.1.1. Ajaloo- ja kultuuripärandi tootepaketi ja sellega seonduva infomaterjali väljatöötamine (trükis). Tiraaž: inglise keeles (3000 tk), saksa keeles (3000 tk), soome keeles (3000 tk), eesti keeles (3000 tk), vene keeles (3000 tk), rootsi keeles (1000 tk). Trükises sisalduv info esitatakse paralleelselt ka veebis.	2010	SA LET	250 000 krooni
2.3.-2.4.	2.1.2. Mõttetalgute, ümarlaua korraldamine (aastas korraldatakse 1 ümarlaud).	2010 pidevalt	– SA LET, MAK, erialaliidud	Ümarlaua läbiviimise maksumus 5000 krooni
	2.1.3. Regioonisiseste rahvakultuuri tutvustavate ürituste korraldamine; ürituste aktiivne turundamine.	2010 pidevalt	– Ettevõtjad, erialaühendused, seltsid	Hind kujuneb vastavalt tellitud teenusele
	2.1.4. Turundusalaste koolituste korraldamine (aastas korraldatakse 1 koolitus).	2010 pidevalt	– MAK, SA LET	30 000 krooni päev
	2.1.5. Info kogumine ja levitamine (süsteemselt); info erinevate kanalite olemasolust edastatakse kultuurikandjateni.	2010 pidevalt	– SA LET, MAK; EAS	Tööjõukulu
	2.1.6. Kultuurikandjate listi loomine.	2010	Erialaühendused (nt Eesti Keele Instituut, Võro Instituut jne), kutseliidud	Tööjõukulu
	2.1.7. Kultuurikandjate tegevuse toetamine ja tunnustamine (uute tunnustamine).	2010	Riiklik tasand, SA LET, MAK, KOV	Hind kujuneb vastavalt tegevuse iseloomule
	2.1.8. Koostöökogude loomine	2010	Algatus SA LET	Esimese kohtumise läbiviimine 5000 krooni
2.5.-2.7.	2.1.9. Ühisturundus	2010 pidevalt	– SA LET, MAK, ettevõtjad, erialaühendused	Hind kujuneb vastavalt tegevuse iseloomule
	2.1.10. Tootepõhine koolitus teenusepakujatele (aastas korraldatakse 1 koolitus).	2010 pidevalt	– SA LET	Koolituse maksumus 400 000 – 600 000 krooni

2.8.	2.1.11. Ürituste ajakava koordineerimine (vältimaks ürituste kattumist regioonis).	2010	Ürituste korraldajad; algatus SA LET	Tööjõukulu
	2.1.12. Ühisürituste korraldamine	2010 – järjepidevalt	Kultuuripärandi kandjad	Hind kujuneb vastavalt tegevuse iseloomule
	2.1.13. Ürituste korraldajate kohtumiste organiseerimine regiooni tasandil (aastas korraldatakse 1 ümarlaud).	2010 – järjepidevalt	SA LET	Ümarlaua korraldamise maksumus 5000 krooni
2.9.-2.11.	2.1.14. Kogukonna ja vabatahtlike kaasamine mäluasutuste tegevustesse.	pidevalt	Mäluasutused (nt ERM)	Tööjõukulu
	2.1.15. Teavitamine, infovahetus (info jagamine erinevate institutsioonide tegevuste, plaanide kohta) – foorumid, infopäevad, veeb, otsepostitus.	pidevalt	EAS, maakondlikud turismi katusorganisatsioonid	Hind kujuneb vastavalt tegevuse iseloomule
	2.1.16. Koostöö arendamine – institutsioonide ümarlaua korraldamine (aastas korraldatakse 1 ümarlaud).	2010 – järjepidevalt	Algatus SA LET, erialaühendused	Ümarlaua korraldamise maksumus 5000 krooni
2.12.-2.14.	2.1.17. Õppepäevad, koolitused, kursused pärandkultuuri säilitamiseks ja igapäevaseks kasutamiseks (nt palkmajade ehitus-säilitamine; käsitöö).	2010 – järjepidevalt	Mäluasutused, pärandikandjad	Hind kujuneb vastavalt tegevuse iseloomule
	2.1.18. Turismiettevõtjate teavitamine pärandkultuuri kasutamise võimalustest – korrastatud info ja andmebaasid.	2010 – pidevalt	Erialaühendused, MAK, EAS	Hind kujuneb vastavalt tegevuse iseloomule
	2.1.19. Kihelkondade märgistamine infotahvlite ja siltidega.	2009–2010	ERM koostöös Maanteeametiga	Tegevus teostamisel
2.15.	2.1.20. Ühistegevus, nt talgud objektide korrastamiseks (muinsuskaitse ümarlaud). Ühistegevuskampaaniate korraldamine ja aktiivne turundamine.	2010 – järjepidevalt	Objektide haldajad; KOV	Kulutused kannavad objektide haldajad
	2.1.21. Objektide viidastamine, teabetahvlitega varustamine.	2010 – järjepidevalt	Objektide haldajad; KOV	Kulutused kannavad objektide haldajad
2.16.	2.1.22. Teenindajate koolitamine teeninduskvaliteedi alasel (aastas korraldatakse 1 koolitus).	2010 – pidevalt	MAK, haridusasutused, SA LET	30 000 krooni päev
	2.1.23. Kvaliteedistandardi väljatöötamine – rakendusuringud ja standardite väljatöötamise initsieerimine riiklikul tasandil; uuringute tegemiseks koostöö tegemine ülikoolidega.		ülikoolid; riiklik tasand	Hind kujuneb vastavalt tegevuse iseloomule
	2.1.24. Õppe- ja juhendmaterjalide koostamine ja levitamine teenusepakkujatele.	2011 – järjepidevalt	SA LET, MAK, ERM, haridusasutused	Hind kujuneb vastavalt tegevuse iseloomule
2.17.	2.1.25. Keelekoolituste korraldamine (aastas korraldatakse 1 keelekoolitus).	2010 – järjepidevalt	MAK, haridusasutused	30 000 krooni päev
2.18.	2.1.26. Giidide tootepõhiste koolituste korraldamine (aastas	2010 –	SA LET	Koolituse maksumus

	korraldatakse 1 koolitus).	järjepidevalt		400 000 – 600 000 krooni
	2.1.27. Ürituste korraldajate koolituse läbiviimine (aastas korraldatakse 1 koolitus).	2010 pidevalt	– MAK	30 000 krooni päev
	2.1.28. Atesteeritud giidide ja nende kompetentsi esitlemine; andmebaasi koostamine.	2011	SA LET, MAK	Tööjõukulu
	2.1.29. KOV liitude kontroll oma piirkonna pärandi tõlgendamise üle; KOV liitude kaudu seadusandluse survestamine saavutamaks õigust atesteerida piirkonnas tegutsevaid turismiteenuste pakkujaid.	2010 järjepidevalt	– KOV, omavalitsuste liidud	Tööjõukulu
2.19.	2.1.30. Terviklike tausta- ja rakendusuuringute läbiviimine (koostöös ülikoolidega) tootearenduse teostamiseks. Aastas viiakse läbi 1 rakendusuuring.	2010 pidevalt	– SA LET, MAK, ülikoolid	150 000 krooni uuringu kohta
	2.1.31. Teostamise tugistruktuuri rajamine (teenusepakkujatele on uuringute tulemused ja pädevate teostajate andmed kättesaadavad).	järjepidevalt	SA LET, MAK, EAS	Tööjõukulu
2.20.	2.1.32. Infopäeva-ümarlaua korraldamine valdkonna teenusepakkujatele (aastas korraldatakse 1 infopäev).	2010 pidevalt	– SA LET	5000 krooni ürituse kohta
	2.1.33. Veebis on olemas info ühispakettide kohta ja võimalus ühispakettidega liituda või luua uusi ühispakette.	2011	Erialaühendused, kutseühendused, SA LET, MAK	Tööjõukulu
2.21.	2.1.34. Talgute korraldamine, ühistulise tegevuse soodustamine.	2010 pidevalt	– KOV, objektide haldajad	Hind kujuneb vastavalt tegevuse iseloomule
	2.1.35. Ressursi haldajate teavitamine ja koolitamine pärandi hoidmise teemal (stiiliteadlikkus, tehnoloogiate tundmine jne).	2011 pidevalt	– SA LET; MAK; ERM, muinsuskaitse amet	30 000 krooni päev
2.22.-2.23.	2.1.36. Rollide kokkuleppimine. Töö tulemuste arvestamine ka kõrgema tasandi kokkulepetes, väljatöötamises ja teostamises (maakonna töös kajastub ka regiooni tasandi kokkulepete teostus).	2010	Initsieerib SA LET; MAK, KOV	Tööjõukulu
	2.1.37. Koostööklastrite (mikroklastrite) moodustamine; arenduskeskuste ja/või loomeinkubaatorite asutamine.	2010 järjepidevalt	– Erialaühendused, KOV, ülikoolid jne	Hind kujuneb vastavalt tegevuse iseloomule
2.24.	2.1.38. Viidastamine, infotahvlite paigaldamine, tehnilise dokumentatsiooni ettevalmistamine, GPS-süsteemi rakendamine.	2010 pidevalt	– Objektide haldajad, KOV	Hind kujuneb vastavalt tegevuse iseloomule

2.1.1. Loodusturismi toode

Loodusturismi eesmärgiks on tervisliku puhkuse pakkumine, lõõgastamine, töövõime taastamine, miljöövahetus, enese väljalülitamine, pinge mahavõtmine, uute kogemuste ja teadmiste hankimine ning keskkonnateadlikkuse tõstmine.

Lõuna-Eesti turismi arengukava kontekstis on loodusturismi all käsitletud järgmist:

- loodusest vaimse elamuse saamine, väärtuste omandamine;
- looduses jalutamine ja looduse nautimine;
- linnu- või loodusvaatlused, taimevaatlused (õised, päevased, giidiga, giidita, peidikutest jne);
- spetsiaalsed retked looduslikult kaunitesse või geoloogiliselt ainulaadsetesse kohtadesse;
- maastiku-, ajaloo- ja kultuuriteemalised jalutuskäigud, mille jooksul nähtut interpreteeritakse;
- loodusfotograafia;
- väikestes talumajapidamistes tööde vaatlemine ning nendes osalemine;
- õuesõpe.

Antud toote komponentideks on eelkõige pakutavad teenused (matkad ja retked).

Lõuna-Eestis on loodusturismi ressurssideks kaunis kuppelmaastik, järved, jõed koos tulvaaladega (Emajõgi, Soomaa), rabad ja sood, metsad (ürgmetsad Järveljal, põlismetsad Oandul, puhkemetsad jne), loomad ja linnud (valge toonekurg, rukkirääk, rohunepp).

Atraktiivseteks loodusturismi piirkondadeks on: Soomaa, Võrtsjärve ümbrus, Alam-Pedja, Endla raba, Vooremaa, Tartu ümbrus (Ilmatsalu, Aardla, Ropka, Ihaste), Elva-Vitipalu, Peipsiääre ümbrus, Otepää, Karula, Taevaskoja-Kiidjärve, Võhandu, Haanja, Piusa.

Lõuna-Eesti loodusturismi sihtkoha eelisteks ja ka looduslikeks vaatamisväärsusteks on omanäoline kuppelmaastik, käänulised looduslikud jõed, luhaniidud, rabad. Samuti iseloomustab Lõuna-Eestit viie aastaaja olemasolu (viienda aastaajana suurveeperiood) ning lumikatte suurem paksus ja pikem lumeperiood.

Lõuna-Eesti loodusturismi toote kliendisegmendid jagunevad järgnevalt:

- Välisturistid
 - o Erihuvidega inimesed (inglased, soomlased, sakslased, hollandlased, lätlased)
 - o Üldhuvidega inimesed (üldhuviga turismigrupid ja üksikturistid (pered, sõpruskonnad, kooligrupid, organisatsioonid, seminari- ja konverentsituristid))
- Siseturistid
 - o Üldhuvidega inimesed (pered; sõpruskonnad ja üksikturistid; asutused (koolid, organisatsioonid, seminari- ja konverentsituristid))
 - o Erihuvidega inimesed (spetsialistid (üliõpilased, loodusteadlased), erihuvidega inimesed).

Loodusturismi toote arendamise visioon aastaks 2020

Lõuna-Eesti on mitmekesise loodus- ja pärandmaastikuga turismipiirkond.

Eesmärgid

- 3.1. Aastaks 2015 on Lõuna-Eesti turismitooted hästi tuntud nii Eestis kui ka välismaal.
- 3.2. Pakutakse muudest regioonidest selgelt eristuvaid loodusturismi tooteid.
- 3.3. Lõuna-Eesti erinevates piirkondades pakutakse piirkonna ressursist lähtuvaid tooteid.
- 3.4. Aastaks 2015 on regioonis väljakujunenud loodusturismi piirkonnad (näiteks Soomaa).
- 3.5. Aastaks 2015 on juurde loodud 3 uut loodusturismi toodet.
- 3.6. Loodusturismi tooteid/teenuseid kombineeritakse teiste toodetega (nt aktiivne puhkus). Säilinud kohalik pärandkultuur, mis on kaasatud loodusturismi tootesse.
- 3.7. Juurde on tekkinud loodusturismile spetsialiseeritud ettevõtteid – aastaks 2020 on juurde tekkinud 10 ettevõtet.
- 3.8. Olemasolevad turismiettevõtjad on lisanud oma teenuste valikusse loodusturismi tooteid.
- 3.9. Välja on töötatud madalhooaja turismitooted – aastaks 2020 on olemas 5 madalhooaja toodet.
- 3.10. Hästi säilinud ja rahvusvaheliselt tunnustatud looduskeskkond.
- 3.11. Kaitsealade võrgustik on säilinud (arv ja pindalad) vähemalt samas mahus.
- 3.12. Jätkuvalt kuulutakse rahvusvahelistesse looduskaitse võrgustikesse.
- 3.13. Heal tasemel ühtlaselt koordineeritud koostöö erinevate teenusepakkujate vahel.
- 3.14. Loodusturismiga tegelejad on koondunud; määratletud on erinevad rollid (2010).
- 3.15. Loodusentusiastid on kaasatud Lõuna-Eesti loodusturismi toote pakkumisse.
- 3.16. Koostöös pakutavate toodete hulk on suurenenud ning kvaliteet paranenud.
- 3.17. Järjepidevalt (igal aastal) toimub loodusturismi valdkonna arendamise ajurünnak/ümarlaud.
- 3.18. RMK poolt kogutav külastajate info on kättesaadav SA LET-le, valdkonna ettevõtjatele ja teistele osapooltele.
- 3.19. Infrastruktuur on hästi säilinud ja korrastatud.
- 3.20. Olemas on teadmine olemasolevate ressursside (matkaradade) kohta (2010).
- 3.21. Säilinud on vajalikud ja kasutuses olevad infrastruktuuri (puhkealad, viidad, parklad) objektid.
- 3.22. Loodud on kaug-matkaradade võrgustik (2015).
- 3.23. Koordineeritud koostöö erinevate loodusturismi toodete pakujate ja haldajate vahel (ka piiriülene koostöö).
- 3.24. Loodud on ühine Interneti-põhine loodusturismi andmebaas (rajatised, teenusepakkujad, giidid jne)
- 3.25. Looduskeskused osalevad aktiivselt toote tutvustamisel, pakkumisel ja arendamisel (info jagamine, koostöö ettevõtjatega).
- 3.26. Looduskeskused tutvustavad kogu regiooni loodusturismi tooteid.
- 3.27. Looduskeskustes koolitatakse teenusepakkujaid. Aastas koolitatakse 50 inimest.

- 3.28. Aastaks 2020 tegutseb piisav kogus kompetentseid loodusgiide.
- 3.29. Välja on töötatud riiklik loodusturismi arendamise strateegia (2013).
- 3.30. Välja on töötatud ühtne terminoloogia ja ühtsed standardid (2011).
- 3.31. Internetist saadav info on kvaliteetne ja pidevalt kaasajastatud.
- 3.32. Olemasolevates infopunktides jagatakse kogu Lõuna-Eesti loodusturismi alast infot.
- 3.33. Teenuse tarbijal on terviklik ülevaade loodusturismi pakkujatest (läbi visitestonia.com).
- 3.34. Teenusepakkuja on teadlik looduskaitsestest piirangutest.
- 3.35. Toimib aktiivne koostöö Keskkonnaameti, ettevõtja ja turismiinfo vahendajate vahel

Tegevuskava

Tabel 4. Loodusturismi toote eesmärgid ja tegevuskava

Eesmärgid	Tegevus	Ajakava	Teostajad	Tegevuse elluviimise maksumus
3.1.	3.1.1. Loodusturismi tootepaketi ja sellega seonduva infomaterjali väljatöötamine (trükis). Tiraaž: inglise keeles (3000 tk), saksa keeles (3000 tk), soome keeles (3000 tk), eesti keeles (3000 tk), vene keeles (3000 tk), rootsi keeles (1000 tk). Trükises sisalduv info esitatakse paralleelselt ka veebis.	2010–2011	SA LET, haridusasutused	250 000 krooni
3.2.-3.9.	3.1.2. Loodusturismi tootepakettide väljatöötamine.	2010 – järjepidevalt	SA LET, ettevõtjad, MAK, RMK	Maksumus kujuneb vastavalt tellimusele
	3.1.3. Tootearenduse koolitused.	2010 – järjepidevalt	SA LET, MAK	Koolituse läbiviimine: projektipõhine tegevus (200 000 – 400 000 krooni)
3.10.-3.12.	3.1.4. Looduskeskkonna ja kaitsealade jätkuv hoidmine.	2010 – järjepidevalt	KOV, RMK, Keskkonnaamet	Hind kujuneb vastavalt tellitud teenusele
3.13.-3.18.	3.1.5. Infopäevade korraldamine (loodusturismi teenuste pakkumise edulugude eksponeerimiseks). Aktiivse koostöövõrgustiku loomine loodusturismi teenuste pakujate ning majutus- ja toitlustusasutuste vahel.	2010 – järjepidevalt	SA LET, MAK	Infopäeva korraldamise maksumus 10 000 krooni
	3.1.6. Loodusturismialase tootearenduse koolituse läbiviimine (tsükkelõpe).	2010 – järjepidevalt	SA LET, looduskeskused, haridusasutused	Projektipõhine tegevus. Orienteeruv maksumus 400 000 – 600 000 krooni.
	3.1.7. Loodusturismi teenuste pakujate ja toetavate teenuste pakujate ümarlaura korraldamine.	2010 – järjepidevalt	Looduskeskused, SA LET	Ümarlaura korraldamine (SA LET initsiaatorina) 10 000 krooni
	3.1.8. Läbirääkimised RMK-ga külastusinfo saamiseks.	2010	SA LET	Hind kujuneb vastavalt tellitud teenusele
3.19.-3.22.	3.1.9. Olemasoleva turismiinfrastruktuuri järjepidev hooldamine.	2010 – järjepidevalt	Objektide haldajad, KOV	Hind kujuneb vastavalt tellitud teenusele
	3.1.10. Viidasüsteemi uuendamine.	2012–2015	Riiklik tasand, piirkonna turismi	Projektipõhine tegevus; hind kujuneb vastavalt

			katusorganisatsioonid, KOV, ettevõtjad, objektide haldajad	tellitud teenusele
	3.1.11. Puhkekohtade rajamine loodusradade äärde.	2010 – järjepidevalt	RMK, KOV, objektide haldajad	Hind kujuneb vastavalt tellitud teenusele
	3.1.12. Matkaradade registri ülevaatamine, haldajate kaardistamine.	2010	SA LET, Matkaliit	150 000 krooni
	3.1.13. Koolituse korraldamine matkaradade haldajatele.	2010 – järjepidevalt	Looduskeskused	15 000 krooni päev
	3.1.14. Kaugmatkaraja loomine.	2015	Matkaliit	Hind kujuneb vastavalt tellitud teenusele
3.23.	3.1.15. Koostöö edendamise ümarlaudade korraldamine.	2010 – järjepidevalt	SA LET, MAK	Ümarlause korraldamine 10 000 krooni
	3.1.16. Erinevate osapoolte rollide määratlemine loodusturismi arendamisel.	2010–2011	SA LET; MAK; riiklik tasand	Hind kujuneb vastavalt tellitud teenusele
3.24.	3.1.17. Ühise andmebaasi koostamine.	2011–2012	Looduskeskused, SA LET	Hind kujuneb vastavalt tellitud teenusele
3.25.-3.27.	3.1.18. Koolituste ettevalmistamine ja läbiviimine loodusturismi tootearenduseks.	2010 – järjepidevalt	SA LET, looduskeskused	Koolituse maksumus 400 000 – 600 000 krooni
3.28.	3.1.19. Tegutsevatele giididele loodusturismi koolituse läbiviimine.	2010 – järjepidevalt	Looduskeskused koostöös haridusasutustega	15 000 krooni päev
3.29.-3.30.	3.1.20. Loodusturismi arendamist suunava strateegia väljatöötamine ning terminoloogia määratlemine.	2010–2013	EAS, SA LET, MAK, RMK	Hind kujuneb vastavalt tellitud teenusele
3.31.-3.33.	3.1.21. Loodusturismi toodet puudutava info esitlemine veebis.	2010 – järjepidevalt	EAS; SA LET, MAK (EAS-i ja ettevõtjate suhtlemise ja infovahetuse vahendamine)	Hind kujuneb vastavalt tellitud teenusele
3.34.-3.35.	3.1.22. Infopäevade korraldamine ettevõtjatele.	2010 – järjepidevalt	Keskkonnaamet, RMK	10 000 krooni

2.1.1. Tervise- ja lõõgastusturismi toode

Lõuna-Eesti turismi arengukava kontekstis käsitletakse tervise- ja lõõgastusturismi järgnevalt:

Tervise- ja lõõgastusturism on inimese tervise hoidmise ja parandamise nimel pakutav teenuste kogum.

Toote all käsitletakse nii spaasid, vee- ja tervisekeskuseid kui ka alternatiivseid looduse ja rahvameditsiini teenuseid. Tervise- ja lõõgastusturismi puhul on oluline

- nii vaimne kui ka füüsiline tervis;
- nii ravi kui ka lõõgastumine (nt *Medical* ja *Wellness Spa* baasil);
- üks osa tootest on ka tervislik toit ja selle pakkumine.

Hetkel tegeleb tervise- ja lõõgastusturismi teenuste pakkumisega Lõuna-Eestis ligikaudu 8 ettevõtjat. Ettevõtjaid on küll vähe, kuid tegutsevad ettevõtjad on samas leidnud oma niši ning on regiooni olulisimad turismitulude toojad.

Antud toodet pakutakse tihedas koostöös nii loodusturismi toote kui ka aktiivse puhkuse tootega.

Erinevalt loodusturismi ja aktiivse puhkuse toodetest ei ole tervise- ja lõõgastusturism sesoone tähtsusega. Antud valdkonna arendamisega tegeleb aktiivselt Eesti Spa Liit.

Lõuna-Eesti eeliseks tervise- ja lõõgastusturismi piirkonnana on väiksed, kuid omanäolised teenusepakkujad. Lõuna-Eestit kui tervise- ja lõõgastuspuhkuse sihtkohta iseloomustab privaatsus, rahu ja vaikus; tegutsevad teenusepakkujad on kõik omanäolised ja unikaalsed.

Lõuna-Eesti tervise- ja lõõgastusturismi toote kliendisegmendid jagunevad järgnevalt:

- Välisturistid (I prioriteet (Soome, Venemaa, Läti, Saksamaa); II prioriteet (Rootsi (tõusev trend), Norra, Leedu, Holland))
 - o Lõõgastusklient (pered, sõpruskonnad, asutused, seminari- ja konverentsiturist)
 - o Raviklient
- Siseturistid
 - o Lõõgastusklient (pered; sõpruskonnad ja üksikuturistid; asutused (organisatsioonid, seminari- ja konverentsituristid))
 - o Raviklient (üksikklient).

Tervise- ja lõõgastusturismi toote arendamise visioon aastaks 2020

Aastal 2020 on Lõuna-Eesti tervise- ja lõõgastusturismi toode Baltikumis tuntud mitmekesiste ja eristuvate võimaluste poolest. Tervise- ja lõõgastusturismi toode toetub Lõuna-Eesti omapärale (ajaloo- ja kultuuripärand, looduskeskkond, tervisespordi võimalused, üritused).

Eesmärgid

- 4.1. Tervise- ja lõõgastusturismi tooted on eristuvad ja tuntud. Lõuna-Eesti tervise- ja lõõgastusturismi toode on selgelt defineeritud ja kliendile selgelt mõistetav.
- 4.2. Kasvanud on tervise- ja lõõgastuskeskusi külastavate välituristide osakaal (aastaks 2020 10%-lt 20%-ni).
- 4.3. Aastaks 2020 on juurde tekkinud selgelt eristuvaid omanäoliste teenuste pakkujaid (uued nišid) – juurde on tekkinud 4 uut tervise- ja lõõgastuskeskust.
- 4.4. Säilinud on toetav loodus- ja pärandkultuuri keskkond.
- 4.5. Teenuseid ja tootepakette pakutakse koostöös teiste ettevõtjatega.
- 4.6. Kliendid teavad Lõuna-Eestit kui tervise- ja lõõgastusturismi eripärast sihtkohta.
- 4.7. Traditsiooniliste teenusepakujate kvalifikatsioon on endiselt kõrge.
- 4.8. Lisandunud on uusi kõrgelt kvalifitseeritud teenusepakkujaid (4 uut teenusepakkujat).
- 4.9. Teenindajad on kursis teenuse/toote koosseisuga.
- 4.10. Aastaks 2013 on loodud toimiv koostöövõrgustik ning tehakse ühist turundust – koostöövõrgustikku kuuluvad regiooni kõik antud valdkonna teenusepakkujad.
- 4.11. Ettevõtjad kasutavad teadlikult ja peamiselt ökoloogilist ja kohalikku toorainet (2012).
- 4.12. Eelistatakse teenusepakkujaid, kes kasutavad kohalikku toorainet (nt trükises välja toodud).
- 4.13. On kujunenud ühtne arusaam terminoloogiast.
- 4.14. Toimiv koostöö teenusepakujate ja katusorganisatsioonide vahel (pidev infovahetus, koostöö tootearendamisel).
- 4.15. Info on süstematiseeritud ja hästi kättesaadav (kiiresti leitav).
- 4.16. Keeleoskus vastab sihturgude nõudmistele.

Tegevuskava

Tabel 5. Tervise- ja lõõgastusturismi toote eesmärgid ja tegevuskava

Eesmärgid	Tegevus	Ajakava	Teostajad	Tegevuse elluviimise maksumus
4.1.-4.6.	4.1.1. Tervise- ja lõõgastusturismi tootepaketi ja sellega seonduva infomaterjali väljatöötamine (trükis). Tiraaž: inglise keeles (3000 tk), saksa keeles (3000 tk), soome keeles (3000 tk), eesti keeles (3000 tk), vene keeles (3000 tk), rootsi keeles (1000 tk). Trükises sisalduv info esitatakse paralleelselt ka veebis.	2010–2011	SA LET	250 000 krooni
	4.1.2. Messidel osalemine piirkonnana (messil tutvustatakse Lõuna-Eesti kui terviku tervise- ja lõõgastusteenuseid). Aastas osaletakse minimaalselt kolmel messil (Matka, Balttour, Inwetex).	2010 – järjepidevalt	SA LET, ettevõtjad, MAK	Kulu keskmiselt ühe messi kohta 35 000 krooni
	4.1.3. Tervise- ja lõõgastusturismi toote koolituse korraldamine ettevõtjatele.	2010 – järjepidevalt	SA LET	Koolituse korraldamise maksumus 400 000 – 600 000 krooni
	4.1.4. Väikeste ettevõtjate koolitamine tervise- ja lõõgastusturismialase ettevõtluse arendamiseks.	2010 – pidevalt	MAK	30 000 krooni päev
	4.1.5. Küllastajauuringu läbiviimine (küllastuspõhjuste ja eelistuste väljaselgitamiseks, rahulolu teenuste kvaliteediga jne).	2010 – järjepidevalt	SA LET, MAK	150 000 krooni
	4.1.6. Piirkonna ettevõtjate koostöövõrgustiku loomine ja ümarlaua korraldamine.	2010 – järjepidevalt	Initsiatiiv SA LET; ettevõtjad, MAK	Ümarlaua korraldamine 5000 krooni
4.7.-4.9.	4.1.7. Teenindava personali tootekohased koolitused (1 koolitus aastas).	2010 – järjepidevalt	SA LET, MAK, erialaliidud	30 000 krooni päev
4.10.	4.1.8. Lähikäimine koostööpartneritega (ollakse kursis koostööpartneri teenustega). Väljasõidud konkurentide juurde – tutvumine teiste teenustega. Kampaniad tutvumisreiside korraldamiseks. Ühine turundus: trükised, meediareklaam.	2010 – järjepidevalt	ettevõtjad	Kaasnevad kulud kannavad ettevõtjad

4.11.-4.12.	4.1.9. Infopäevad teadlikkuse tõstmiseks (aastas korraldatakse 1 infopäev).	2010 – järjepidevalt	erialühendused, Eesti Ökoturismi Ühendus, maakondlikud turismi katusorganisatsioonid	Hind kujuneb vastavalt tellitud teenusele
4.13.	4.1.10. Terminoloogiast teavitamine, info edastamine asjaosalistele otsekontaktide kaudu.	2010 – järjepidevalt	MAK, erialühendused, SA LET	Tööjõukulu
4.14.	4.1.11. Ümarlaurahvastamine (info edastamine ja ettevõtjate kaasamine tegevustesse; 1 infopäev aastas).	2010 – järjepidevalt	Eesti Spa Liit, SA LET, MAK, ettevõtjad	Ümarlaurahvastamine regioonis (SA LET algatusel) 5000 krooni
4.15.	4.1.12. Info koondamine veebis.	2010 – järjepidevalt	EAS	Tööjõukulu
4.16.	4.1.13. Teenindava personali keelekoolituste läbiviimine (1–2 koolitust aastas).	2010 – järjepidevalt	MAK, haridusasutused	30 000 krooni päev

4.16.1. Äriturismi toode

Äriturism (*Business Tourism*) on turismiliik, mis hõlmab kõiki tööga seotud reise, olenemata osalejate arvust, nt kohtumisi äripartneritega, osalemist konverentsidel, seminaridel, koosolekutel, tootetutvustustel jms.

Lõuna-Eesti turismi arengukava raames käsitletakse äriturismina põhiliselt seminaride ja konverentside korraldamist. Antud toote alla arvestatakse ka eraisikute ja asutuste organiseeritud kinnised üritused (nt ettevõtte suvepäevad, pulmad), mille tarbijad tarbivad samasuguseid teenuseid ja keskkonda kui seminaridel-konverentsidel osalejad, kuid kelle külastuseesmärk on teine.

Antud toote põhiliseks sihtrühmaks on inimesed, kellel on konkreetne huvi regiooni äriteenuste vastu. Põhiteenused elementaarsed, hinnang langetatakse tihti toetavate teenuste baasil.

Eristada saab kahte sihtrühma:

- *business traveller* – ärilisel eesmärgil üksi reisiv isik (ärijuht, lähetatud);
- äriturismi grupp.

Äriturist ja äriturismi grupp saabuvad piirkonda ärilistel eesmärkidel, kuid soovivad pika ja väsitava tööpäeva lõpus lõõgastuda. Olulised on siinjuures toetavad tegevused.

Kolmandaks sihtgrupiks on eraisikud, kes tarbivad samu teenuseid ja keskkonda, kuid kelle eesmärgiks on lõbutseda.

Teenuseid arendatakse ärituristile, kuid tarbivad ka eraisikud.

Hetkel pakub äriturismi teenuseid Lõuna-Eestis ligikaudu 200 ettevõtjat (arvestatud nii seminariruumidega majutusasutusi kui ka konverentsikeskuseid).

Lõuna-Eesti eelisteks äriturismi arendamisel on Tartu koos oma ülikoolilinnakuga, tagamaana huvitava ajaloo- ja kultuuripärandi ning looduskeskkonnaga Lõuna-Eesti regioon. Kui äriturist saabub Lõuna-Eestisse seminarile, siis enamasti tagasi kodukohta ei pöörduta, vaid jäädakse ööbima. Tulevikuperspektiivis tugevdab Lõuna-Eesti äriturismi toodet ka Tartu lennujaama aktiivne kasutus ning Tallinn-Riia rongiliikluse avamine.

Lõuna-Eesti äriturismi toote kliendisegmendid jagunevad järgnevalt:

- Välituristid (Soome, Venemaa, Läti. Assotsiatsioonide kliendid on rahvusvahelised kliendid erinevatest sihtriikidest.)
 - o *Business travellers* – ärilisel eesmärgil üksi reisivad isikud (ärijuhid, lähetatud); äriturismi grupid, korporatiiv- ja assotsiatsioonide kliendid.
 - o Erinevatest rahvustest eraisikud
- Siseturistid
 - o *Business travellers* – ärilisel eesmärgil üksi reisivad isikud (ärijuhid, lähetatud);
 - o Äriturismi grupp (korporatiivklient, assotsiatsioonid).
 - o Eraisikud (peod, pulmalised).

Äriturismi toote arendamise visioon aastaks 2020

Tartu linn on tuntuim Baltikumi teadus- ja meditsiiniturismi sihtkohana. Aastal 2020 tuntakse Tartu linna ja Lõuna-Eesti äriturismi toodet kui Baltikumi tuntuimat teadusturismi piirkonda. Äriturismi tootele annavad lisaväärtust Lõuna-Eesti loodus- ja pärandkultuur.

Eesmärgid

- 5.1. Äriturismi toode on terviklikult välja töötatud ja tuntud.
- 5.2. Äriturismi teenused on sihipäraselt turundatud ja tuntud.
- 5.3. Pre- ja posttuuride puhul on rõhuasetus seatud EHEDA Eesti tutvustamisele (külastajale tutvustatakse eristuvaid omanäolisi kohti).
- 5.4. Paigas on üldised põhimõtted (standard) seminariteenuse pakkumiseks (standardi väljatöötamisel kaasatakse ka ettevõtjat ennast) (2012).
- 5.5. Moodsad meediumid on vabalt kasutatavad kõikides seminari korraldamise kohtades (2015).
- 5.6. Ühtlaselt heal tasemel seminari korraldamise kohad (sh tehnilised vahendid, ruumid), kus pakutakse ka erinevaid toetavaid teenuseid.
- 5.7. Pidev koostöö omavalitsustega ettevõtluskeskkonna loomiseks.
- 5.8. Regioonisisised positiivsed näited on turunduses hästi ära kasutatud.
- 5.9. Pidev teavitamine oma tunnustusest läbi koostöövõrgustiku.
- 5.10. Jooksvalt info edastamine meediale ja turismisektorile.
- 5.11. Teenusepakujate keeleoskus on suhtlustasandil paranenud (eelkõige vene ja soome keele osas).
- 5.12. Teenusepakujad ja teenindav personal valdab turismi valdkonda puudutavat terminoloogiat.
- 5.13. Külastajad on teadlikud, et teenust pakutakse regioonis sobivas keeles (2013).
- 5.14. Toimiv koostöövõrgustik äriturismi teenuste pakujate vahel (info vahendamine).
- 5.15. Aastaks 2015 on ettevõtjad koondunud toimivasse ühendusse. Koostöövõrgustikuga on ühinenud 30% ettevõtjatest.
- 5.16. Toimib koostöö avaliku, era- ja kolmanda sektori vahel.
- 5.17. Toimib järjepidev koostöö Lõuna-Eesti toiduvõrgustikuga (kohalik ja mahe toit).
- 5.18. Ka väiksemad seminari- ja konverentsikorraldamise kohad on tehniliselt hästi varustatud (2015).
- 5.19. Ka teenindajad on motiveeritud kvaliteetse teenuse pakkumisest. Külastajate rahulolu on tõusnud.
- 5.20. Ühtlaselt mitmekesine majutusvõimaluste valik regioonis.
- 5.21. Majutusasutused vastavad kvaliteedi standarditele (tärnid) (2015).
- 5.22. Aastaks 2020 on juurde tekkinud tärniga majutusasutusi (10 uut majutusasutust).
- 5.23. Toimiv kontrollsüsteem (2012).
- 5.24. Toetavad teenused on mitmekülgsed ja ühtlaselt kvaliteetsed. Toetavad teenused on eristuvad.

- 5.25. Ettevõtjad pakuvad piirkonnale omaseid toite vms. Piirkonna eripärad on kasutusele võetud toetavate teenuste pakkumisel (nt mulgipuder jne).
- 5.26. Vaatamisväärsused on legendide ja pärimuse kaudu paremini tuntud ning esitletud.
- 5.27. Ettevõtjate teadlikkus kultuuri- ja ajaloopärandist ning olemasolevast ressursist on tõusnud.
- 5.28. Lõuna-Eesti organisatsioonid/ettevõtted osalevad rahvusvaheliste organisatsioonide töös läbi keskse organisatsiooni.
- 5.29. Ettevõtjad on aktiivsed ja tahavad olla informeeritud.
- 5.30. KOV-d on loonud hea baasi äriturismi teenuste pakkumiseks (nt soodsamad rendihinnad, toetava tugiinfrastruktuuri loomine).
- 5.31. Olemasolevad ettevõtjad pakuvad koostöös loodud tervikpakette.
- 5.32. On olemas toimiv uuringute läbiviimise ja statistika kogumise süsteem (tegeleb EKB) (2012).
- 5.33. Ettevõtjad edastavad perioodiliselt infot oma seminaride korraldamise kohta statistikat koguvatele organisatsioonidele (EKB).
- 5.34. Toimib koostöö EAS-ga olemasolevate turu-uuringute info osapooltele edastamisel.
- 5.35. On piisavalt kvalifitseeritud personali.
- 5.36. Olemas on suuremate pidulike ürituste infrastruktuur.
- 5.37. On loodud juurde ja tutvustatud huvitavaid nišitooteid (kohti) seminaride läbiviimiseks (nt lodi, seminaritramm).

Tegevuskava

Tabel 6. Äriturismi toote eesmärgid ja tegevuskava

Eesmärk	Tegevus	Ajakava	Teostajad	Tegevuse elluviimise maksumus
5.1.-5.3.	5.1.1. Äriturismi tootepaketi ja sellega seonduva infomaterjali väljatöötamine (trükis). Tiraaž: inglise keeles (3000 tk), saksa keeles (3000 tk), soome keeles (3000 tk), eesti keeles (3000 tk), vene keeles (3000 tk), rootsi keeles (1000 tk). Trükises sisalduv info esitatakse paralleelselt ka veebis.	2010–2011	SA LET	250 000 krooni
	5.1.2. Konverentsiturismi messidel osalemine (Barcelona, Frankfurt).	2010 – järjepidevalt	Tartu linn, SA Tartumaa Turism, Tartu Konverentsibüroo	Ühel messil osalemise maksumus keskmiselt 35 000 krooni
	5.1.3. EAS-i osalemine reisikorraldajate tutvustusreiside korraldamisel.	2011	SA LET, SATT TKB	Hind kujuneb vastavalt tellitud teenusele
5.4.-5.10.	5.1.4. Äriturismi standardi väljatöötamine koostöös konverentsibürooga.	2011	SA LET, EKB, riiklik tasand	Hind kujuneb vastavalt tellitud teenusele
	5.1.5. Äriturismi valdkonna asjaosaliste ümarlaudade korraldamine (kaasatakse ka KOV ja tugiteenuste pakkujad; aastas korraldatakse 1 ümarlaud).	2010 – jätkuvalt	SA LET, EKB, MAK, KOV	Ümarlaura korraldamise hind 5000 krooni
	5.1.6. Koolituste korraldamine ettevõtja teadlikkuse tõstmiseks (aastas korraldatakse 1 koolitus).	2010 – järjepidevalt	MAK	30 000 krooni päev
5.11.-5.13.	5.1.7. Keelekoolituste korraldamine kogu regioonis koostöös omavalitsustega (aastas korraldatakse 1–2 keelekoolitust).	2010 – jätkuvalt	MAK	30 000 krooni päev
5.14.-5.17.	5.1.8. Teenusepakkujatele infopäevade korraldamine (aastas korraldatakse 1 infopäev).	2010 – jätkuvalt	MAK, SATT TKB	Infopäeva korraldamise maksumus 10 000 krooni
5.18.	5.1.9. Ärituristile suunatud veebirakenduste loomine (päringute tegemiseks) – et leida ka mitme ettevõtja poolt pakutavaid tooteid.	2010–2012	EAS, EKB, Tartu Konverentsibüroo	Hind kujuneb vastavalt tellitud teenusele

5.19.	5.1.10. Parima teenindaja konkursi läbiviimine/parima teenindusega ettevõtja väljaselgitamine.	2011 – jätkuvalt	MAK-d	Hind kujuneb vastavalt tellitud teenusele
5.20.-5.25.	5.1.11. Kvaliteedi teabepäevade ja koolituste korraldamine.	2010 – jätkuvalt	MAK, SA LET	30 000 krooni päev
5.26.-5.27.	5.1.12. Infopäeva korraldamine äriturismi teenuste pakkujatele kohaliku ressursi kasutamiseks ning piirkonna teiste võimaluste tutvustamiseks (aastas korraldatakse 1 infopäev).	2010 – jätkuvalt	SA LET, MAK	10 000 krooni
5.28.	5.1.13. Esituste organiseerimine võtmeisikutele (nt ülikoolide lektorid jne).	2010 – järjepidevalt	EKB, SA LET	Hind kujuneb vastavalt tellitud teenusele
	5.1.14. Ettevõtjatele info saatmine EKB pakutavatest võimalustest. Info edastamine ettevõtjatele konverentside läbiviimise oskuse võimalustest (nt kompetentsikeskustest).	2010 – jätkuvalt	MAK	Tööjõu kulu
5.29.-5.31.	5.1.15. Koolituste korraldamine (nt algava ettevõtja koolitused, toetusvõimaluste koolitus).	2010 – jätkuvalt	MAK	30 000 krooni päev
	5.1.16. Tulevaste ettevõtjate koolitamine (keskkoolides ettevõtluse aluste õpetamine).	2011-2013 (pilootprojekt)	KOV-d	Hind kujuneb vastavalt tellitud teenusele
5.32.-5.34.	5.1.17. Teabepäeva korraldamine statistika kogumise olulisuse kohta (aastas korraldatakse 1 teabepäev).	2010 – jätkuvalt	SA LET, EKB	Teabepäeva korraldamise maksumus 10 000 krooni
5.35.	5.1.18. Klienditeeninduskoolituste korraldamine.	2010 – jätkuvalt	MAK	30 000 krooni
5.36.-5.37.	5.1.19. Ettevõtjatele tootearenduskoolituste korraldamine (aastas korraldatakse 1 koolitus).	2010 – järjepidevalt	SA LET, MAK, EKB	Koolituse maksumus 400 000 krooni

5.37.1.Lõuna-Eesti turismiregiooni tegevuste kava

Järgnevas tabelis on välja toodud regiooniüleised tegevused, mis on vajalikud regionile tervikuna sõltumata toodete omapärast. Antud tegevuskava tegevused on eelkõige suunatud turunduse ja tootearenduse parandamiseks, teenuste kvaliteedi tõstmiseks ning regionaalse koostöö arendamiseks.

Tabel 7. Regiooniüleste tegevuste tegevuskava

Tegevus	Ajakava	Teostajad	Tegevuse elluviimise maksumus
Koostöö arendamiseks korraldatakse piirkonna ettevõtjate ümarlaudasid ja infopäevi. Aastas korraldatakse iga toote kohta vähemalt 1 ümarlaud (kokku 5 ümarlauda).	2010 – järjepidevalt	SA LET, MAK	5000 krooni ümarlaua kohta, kokku 25 000 krooni
Lõuna-Eesti turismikaartide koostamine ja regioonipiiridele paigaldamine.	2011	SA LET	Maksumus määratlemisel
Interaktiivse veebipõhise turismikaardi loomine.	2011–2012	SA LET	200 000 krooni
Teenuse kvaliteedi (ühis)koolitused (teenindava personali koolitused). Aastas korraldatakse 1–2 koolitust, sõltuvalt osalejate arvust.	2010 – järjepidevalt	SA LET, MAK	30 000 krooni päev
Järjepidev sündmuste turundamine – info edastamine veebis.	2010 – järjepidevalt	SA LET, MAK	Tööjõukulu
Lõuna-Eesti turismifoorumi korraldamine.	2010 – järjepidevalt	SA LET	25 000 krooni
Info regiooni arendustegevustest koondatakse SA LET-i veebilehele (suunatud spetsialistile).	2011	SA LET	Tööjõukulu
Ühtse märgistuse, viidastuse aluste väljatöötamine.	2011	EAS, SA LET, MAK	Maksumus määratlemisel
Olemasoleva turismiinfrastruktuuri ja külastusobjektide/vaatamisväärsuste järjepidev hooldamine.	2010 – järjepidevalt	Ettevõtjad, KOV, riiklik tasand	Invetseeringuvajadused infrastruktuuri ja turismiobjektidesse on täpsemalt määratletud kohalike omavalitsuste arengudokumentides ja

			eelarvetes.
Rahvusvahelistel turismimesssidel osalemine ühise piirkonnana. Aastas osaletakse minimaalselt kolmel messil.	2010 – järjepidevalt	SA LET, EAS, MAK, SATT	Kulu keskmiselt ühe messi kohta 35 000 krooni; aastane kulu 105 000 – 140 000 krooni
Külastajauuringute läbiviimine (külastuspõhjuste ja eelistuste väljaselgitamine, rahulolu teenuste kvaliteediga jne). Aastas viiakse läbi vähemalt 1 regionaalne külastajauuring.	2010 – järjepidevalt	SA LET, MAK	150 000 krooni uuringu kohta
Teenindava personali keelekoolituste läbiviimine.	2010 – järjepidevalt	MAK	30 000 krooni päev
Parima teenindaja konkursi läbiviimine/parima teenindusega ettevõtja väljaselgitamine.	2011 – järjepidevalt	MAK	Hind kujuneb vastavalt tegevuse tellimusele
Turundusalaste koolituste korraldamine. Aastas korraldatakse 1 turundusalane koolitus.	2010 – järjepidevalt	MAK, SA LET	30 000 krooni päev
Kihelkondade märgistamine infotahvlite ja siltidega.	2009–2010	ERM, Maanteeamet	Tegevus on teostamisel
Atesteeritud giidide ja nende kompetentsi esitlemine; andmebaasi koostamine.	2011	SA LET, MAK	Tööjõukulu
Artiklite ilmumine välismeedias (minimaalselt 2 artiklit aastas)	2011 – järjepidevalt	SA LET	30 000 krooni
Suvekampaaniad Soome, Läti, Saksamaa, Venemaa ja Rootsi juhtivates päevalehtedes	2011 - järjepidevalt	SA LET, EAS	100 000 ühe sihtriigi kohta (kokku 500 000 krooni)
Talvekampaaniad Soome, Läti, Saksamaa, Venemaa ja Rootsi juhtivates päevalehtedes	2011 – järjepidevalt	SA LET, EAS	100 000 ühe sihtriigi kohta (kokku 500 000 krooni)
Ürituste kalendri väljaandmine	2011 - järjepidevalt	SA LET, MAK	180 000 krooni

SA LET keskmine iga-aastane kulu regiooniüleste turundus- ja arendustegevuste teostamiseks on keskmiselt 1,625 miljonit krooni (osad kulud võimalik jaotada SA LET ja MAK-de vahel). Antud summale lisandub ühekordsete investeeringute kulu (näiteks veebilehe uus rakendus) ning tootepõhised turundus- ja arendustegevused. Ühe toote kohta on SA LET kulud aastas keskmiselt 225 000 – 325 000 krooni (tootepõhised koolitused ja trükised iga kahe aasta järel).

Koos tegevuskuludega on SA LET aastase eelarve suuruseks ligikaudu 3 miljonit krooni.

6. Arengukava elluviimine ja tulemuslikkuse hindamine

Lõuna-Eesti turismi arengukava viiakse ellu nii regiooni kui ka kogu Eesti turismiarendajate poolt (EAS, SA LET, MAK, KOV, erialaühendused, ettevõtjad).

Lõuna-Eesti turismi arengukava elluviimine toimub läbi tootepõhiste tegevuskavade, mis on koostatud aastateks 2010–2015, kuid milles reaalsed tegevused on ette nähtud aastani 2013. Tegevuskavad hõlmavad eelkõige turunduse, tootearenduse ja koostööalaseid tegevusi.

Tegevuskavad ja kogu arengukava vaadatakse üle ning korrigeeritakse korra aastas. Arengukava ülevaatus koordineerib Sihtasutus Lõuna-Eesti Turism. Arengukava täiendamiseks oodatakse ettepanekuid maakondlikelt turismiarendajatelt ja erialaühendustelt. Arengukava tegevuskavad on ka SA LET-i eelarve koostamise aluseks.

Arengukava tegevuste elluviimiseks kaasatakse vahendeid erinevatest toetusprogrammidest, samuti kasutatakse tegevuste elluviimiseks SA LET-i eelarvet. Tegevusi rahastatakse veel riigi toetuste ja investeeringute kaudu, erasektori, mittetulundussektori, välisriikide, rahvusvaheliste organisatsioonide investeeringute abil, abi- ja koostööprogrammide kaudu.

Käesoleva arengukava tulemuslikkuse hindamise aluseks on eesmärkide saavutamise indikaatorite jälgimine. Mitmete eesmärkidele ei olnud võimalik seada indikaatorit, sest puudus alusinfo hetkeolukorra fikseerimiseks. Mõõdikud tuginevad üldstrateegilistele eesmärkidele, mis on esitatud ka vastavas arengukava peatükis.